

Kulttuurihistoria NYT 2017

Turun yliopisto
University of Turku

Sisällysluettelo

Pääkirjoitus	1
Kulttuurihistorian henkilökunta	2
Opiskelua perusopinnoista väitöskirjaan	3–11
Kulttuurihistorian opinnäytteet 2017	12–14
Lukupiirit palasivat kulttuurihistorian opintoihin	15–17
Opintojen rakenne	18–19
Poliittisen ja kulttuurihistorian sarana- kohdissa – Marja Jalavan ensimmäinen vuosi kulttuurihistorian professorina	20–22
Tohtorista kehittämissuunnittelija – itse- murhista väitellyt Anu Salmela sai töitä A-klinikkasäätiöltä	23–25
Arjen virtaa – lukuvuoden 2017–2018 blogiprojekti	26–27
Kansallisilla Historiantutkimuksen päivillä kokoonnuttiin ajankohtaisten teemojen pariin	28–29
Oppiaineen ulkomaanmatkat 2017–2018	30–31
Tutkijavaihdon tuliaisena rakkaus Rans- kaan	32–34
Teatterialan ammattilaisesta tuli Suomi- fani – tutkijavaihdossa Turun yliopistolla	35–37
Kulttuurihistorian seuran toimintavuosi 2017	38–41
Tutkimusta aallonharjalla	42–43
Tutkimuskeskukset	44–45
Kirja muistamisesta ja toisten elämistä	46–47
Muita kirjajulkaisuja	47–48
Esoteerisuuden jäljillä – <i>Uuden etsijät</i> -hanke esittäytyy	49–50
Muita tutkimushankkeita	51–52
Uhrin identiteetti -työpaja Helsingissä 22.–23.3.2018	53–55
Henkilökunnan palkinnot ja kunnia- maininnat	56
XXV Litzen-luento	57–58
Syksyn 2018 tapahtumia	59

Pääkirjoitus

Marjo Kaartinen

Takana on paljon muistamiseen liittyviä juhlia. Viime vuonna vietettiin reformaation viidettäsadatta merkkipuotta ja Suomen itsenäisyyden satavuotisjuhlia. Tänä vuonna on muistettu ja muisteltu sisällissotaamme.

Samalla on hyvässä ja pahassa huomattu, että suuret historian murrokset nostattavat tunteita hyvinkin pitkän ajan jälkeen. Näin on hyvästä syystä tietenkin, eiväthän suurien tapahtumaketjujen jäljet meistä poistu. Monin tavoin olemme esimerkiksi reformaation ja sisällissodan lapsia, vaikka emme olisi niiden syntyyn mitenkään osallisia.

Tämä murrosten erityinen muistaminen on merkinnyt itselleni muutosten merkitysten erityistä pohtimista. Mieleen on noussut sekin, miten raskaana usein koemme muutokset – etenkin silloin, kun ne tulevat pyytämättä ja etenkin ei-toivottuina. Olen pohtinut myös, miten kiehtovaa on se, että samaan aikaan pidämme muutosta, eteenpäinmenoa ja ajassa kohti tulevaisuutta syöksymistä avoimin mielin niin olennaisena osana ihmisyyttä.

Historioitsijoina olemme muutoksen ymmärtämisen ja sen tutkimisen ammattilaisia. Muutos meidän historiakäsityksessämme on ajallinen suure. Meitä kiehtoo se, millä tavoin siirrytään historiallisesta tilanteesta a historialliseen tilanteeseen b ja se, millaisia nämä pisteet olivat ja mitä näiden pisteiden välillä oli.

Nyt kun uusi lukukausi 2018–2019 käynnistyy, katseet ja mielet suuntaavat

tulevaan. On tehtävä ratkaisuja kurssi-valintojen ja opinnäytteiden aiheiden suhteen, on päätettävä, missä viettää joulua, on pohdittava valtakunnanpolitiikkaa, on mietittävä työtä, opintoja ja elämänratkaisuja uusiksi tai sitten vain päätettävä, että mitään muutosta ei tarvita. Silti jokainen hetki on aina muutos.

Muutoksen kanssa toimeen tuleminen edellyttää aina jossain määrin epävarmuuden sietämistä. Siinä paranee, kun sitä harjoittelee – ja sitä kannattaa harjoittaa, sillä se on työelämätaito *par excellence*. Yliopistollakin sitä pääsee treenaamaan, vaikka luulisi, että yliopisto keskiaikaisena instituutiona jos mikä olisi tasaisen rauhallinen. Vaan ei, yliopistommekin on jatkuvassa kiihkeässä muutosprosessissa.

Koska vierivä kivi ei tunnetusti kovin hyvin sammaloidu, toivotan monenmoisia kokemuksia, mukavia muutoksia lukuvuodelle ja oikein hauskoja päiviä tämän vuosikertomuksemme ja kulttuurihistorian parissa!

Turussa 6.6.2018

Kulttuurihistorian henkilökunta

Kulttuurihistorian henkilökuntaa kesäretkellä Teijon ruukinkartanolla 18.6.2018

Kuvassa vasemmalta oikealle takarivistä alkaen: Kari Kallioniemi, Heidi Hakkarainen, Otto Latva, Sakari Ollitervo, Valtteri Viljanen, Paavo Oinonen, Tapio Onnela, Heidi Kurvinen, Jukka Sarjala, Ritva Hapuli, Juhana Saarelainen, Annastiina Mäkilä, Pekka Pitkälä, Kimi Kärki, Maarit Leskelä-Kärki, Marja Jalava, Heli Rantala, Emma Saarinen, Niina Siivikko, Mila Oiva, Niko Heikkilä, Meri Heinonen, Anni Hella ja Marjo Kaartinen.

Opiskelua perusopinnoista väitöskirjaan

Ensimmäinen vuosi kulttuurihistorian opiskelijana

Auri Tusa

© Auri Tusa

Olen Auri Tusa, 20-vuotias kulttuurihistorian fuksi alun perin Tampereelta. Muutin Turkuun viettämään välivuotta jo ennen opintojani, jotka aloitin syksyllä 2017. Välivuonna varmistuin halustani opiskella historiaa, vaikka olin kiinnostuksesta huolimatta epäillyt sen opiskelua aiemmin. Olin epävarma työllistymisestä – uskoin, että lähes kaikki opiskelijat pyrkivät opettajiksi, eikä se kiinnostanut minua lainkaan. Niin ei kuitenkaan ollut, ja työllistymismahdollisuuksia on paljon enemmän kuin uskoisi. Itse haluan tehdä tulevaisuudessa töitä museossa, joten aion yhdistää museologian opintoja kulttuurihistorian opintoihini.

Historia-aineista kulttuurihistoria ei ollut minulle itsestäänselvyys. Se kiinnosti minua yliopistoon hakiesani, mutta en oikein tiennyt mitään sen sisällöstä. Perusopintojen aikana

pelkäsin sen olevan yksipuolista. Tämä johtui väärinymmärryksistä siinä, mitä kulttuurihistorian opintoihin oikeastaan kuului. Kun lopulta tein aineiden välillä valintaa, selailin opinto-oppaasta eri historia-aineiden opintojaksojen ja kurssien nimiä. Silloin huomasin, että kulttuurihistorian aihealueet tuntuivat ylivoimaisesti eniten omalta. Tämä voi auttaa muita uusia opiskelijoita selvittämään omia ajatuksia, jos pääaineen päättäminen tuntuu vaikealta.

Olen tähän mennessä viihtynyt opinnoissani, ja varsinkin aineopinnot ovat tuntuneet mielekkäiltä. Kävin kaikkien historia-aineiden ja arkeologian yhteiset peruskurssit, jonka jälkeen aineopinnot ovat tuntuneet enemmän omilta. Eniten olen yllätynyt siitä, kuinka paljon valinnanvaraa kursseissa todella on. Olen tullut siihen käsitykseen, että opintojen tarkoitus ei ole opettaa meille mitään tiettyä tietosisältöä – tärkeämpää on oppia historian tutkimista, kirjoittamista ja tiedon tuottamista. Siksi esimerkiksi sotien tapahtumista ei ole välttämätöntä lukea ollenkaan, ellei se itseä kiinnosta. Pääasia on, että meillä olisi valmiudet tehdä tutkimusta ja oppia mistä tahansa historian osa-alueesta itsenäisesti.

Uusia kulttuurihistorian opiskelijoita muistuttaisin pitämään mielessä omat kiinnostuksenkohteensa ja voimavaransa opiskellessa. On tärkeää oppia priorisoimaan, ja kaikkia kursseja ei voikaan suorittaa täydellisesti. Voimia ja aikaa ei ole loputtomasti, ja niitä kannattaa käyttää erityisesti niihin opintoihin, joilla itsellesi on merkitystä.

Kandidutkielma vahvasti akateemista itsetuntoa

Sara Vatanen

Olen Sara Vatanen ja kotoisin Vihdistä, josta muutaman mutkan kautta päädyin nyt jo kodilta tuntuvaan Turkuun. Opiskelen kulttuurihistoriaa kolmatta vuotta, mutta Turun yliopistossa lopettelen juuri toista lukuvuottani. Otin varaslähdön yliopisto-opintoihini Työväen akatemiassa Kauniaisissa, jossa suoritin avoimen yliopiston kautta muun muassa kulttuurihistorian perusopinnot. Opinnot avoimessa yliopistossa ja valmistautuminen valintakokeeseen yhdessä silloisten opiskelukavereiden kanssa osoittautuivat todella hyödyllisiksi, mutta koen opintojeni toden teolla alkaneen vasta yliopistoon päästyäni.

Rehellisesti sanottuna siihen, että päädyin opiskelemaan historiaa juuri Turkuun, vaikutti suuresti vuoden 2016

valintakoekirja Anu Korhosen *Kiusan henki*. Se oli niin mielenkiintoinen, etten melkein malttanut laskea sitä kädestäni, ja samalla muiden yliopistojen hakuprosessit menettivät viehätöksensä. Onnekseni Korhosen teos ei ollut kiinnostavuudessaan mikään poikkeus: yhtä innostavaa historiankirjoitusta on tullut vastaan opinnoissa. Minun ei tarvinnut juuri pohtia pääaineen valintaa, kulttuurihistoria tuntui heti oikealta vaihtoehdolta.

Vaikka olin avoimessa yliopistossa saanut jonkinlaista aavistusta siitä, mitä kulttuurihistoria voisi pitää sisällään, yllättivät opinnot minut erityisesti laaja-alaisuudellaan. Kurssitarjonta on kulttuurihistoriassa todella monipuolista, eivätkä kurssit aluksi näyttäneet muodostavan millään muotoa yhtenäistä kokonaisuutta. Eri näkökulmia, ajanjaksoja, metodologioita ja teorioita käsitteleviä kurseja oli sikin sokin pitkin kurssilistauksia. Alun pöllämystymisen jälkeen tajusin, että ehkäpä oppiaineen rikkaus on juuri tässä moninaisuudessa.

Kirjoitin kandidaatintutkielmani tämän lukuvuoden keväällä. Aihevalinta oli vaikeaa, koska mieleeni tuli jatkuvasti lisää vaihtoehtoja. Päädyin kirjoittamaan tutkielmani 1890-luvun suomalaisesta eläinsuojeluaatteesta: keskityin erityisesti siihen, millaisena varhaiset eläinsuojelijat näkivät eläimen ja ihmisen välisen suhteen. Kandidutkielman täyttämä kevät oli stressaavaa aikaa ja huomasi akateemisen itsetuntoni olevan aika huono. Kevään aikana se kuitenkin parani huomattavasti ja seminaari rohkaisi minua uskomaan, että olen oikealla alalla.

Sen lisäksi, että saa päättää mitä opiskelee ja milloin, parasta opiskeluajassa on mielestäni ehdottomasti kanssaopiskelijat. Itsenäisesti työskennellessä vertaistuki on tärkeää, ja muiden opiskelijoiden kanssa luodaan varmasti parhaimmat opiskelumuistot. Uusille opiskelijoille antaisin siis vinkin: osallistu opiskelijarientoihin! Helpoin tapa tutustua muihin historianopiskelijoihin on käydä Kriitikki ry:n tapahtumissa, mutta tuttavuuksia voi hankkia myös osakunnista tai vaikka TYY:n alaisista harrastejärjestöistä.

Maisteriksi ruokakulttuurihistoriasta

Lassi Ruutiainen

Syksyllä 2012 19-vuotiaana tein viimeisiä harjoitteluja ravintolakeittiössä ennen valmistumistani kokiksi. Tuolloin aloin ajatella, että ammattimainen ruoan-

laittaminen ei sittenkään ole se asia, mitä haluan tehdä loppuelämän. Asian ymmärtäminen ei onneksi johtanut kovin vakavaan eksistentiaaliseen kriisiin, sillä minulla oli takataskussa myös toinen tulevaisuudensuunnitelma, historian opiskelu. Ruoka oli kuitenkin ollut pienestä saakka minussa suuria intohimoja herättänyt asia, joten ryhdyin miettimään, kuinka saisin yhdistettyä nämä kaksi asiaa: ravintolakulttuurin ja historian opiskelun.

Tutustuminen suomalaisten yliopistojen opintotarjontaan ja kevyt aivojumppa saivat minut lopulta hakemaan Turkuun opiskelemaan kulttuurihistoriaa. Tämän päätöksen takana oli mahdollisesti hieman epälooginen ajatusketju. Koska olin kiinnostunut ruokakulttuurista ja ainoa paikka Suomessa, missä saattoi opiskella kulttuurihistoriaa, oli Turku, olisi siellä mahdollista opiskella myös ruokakulttuurihistoriaa. Syksyllä 2013 pakkasimme avopuolisoni kanssa tavaramme ja muutimme Savonlinnasta Turkuun, jossa opintoni alkoivat. Sattuma tai opintojen yllättävä monipuolisuus oli heti alusta saakka puolellani: käytännössä kaikissa opintojeni vaiheissa ruoka- ja ravintolakulttuuri oli mahdollista integroida osaksi opintojani, joskus helpommin ja joskus vaikeammin.

Ensin kandini ja sittemmin myös graduni käsittelivät ravintolakulttuurissa 1990- ja 2000-lukujen aikana tapahtuneita kehitysvirtauksia ja muutoksia. Tätä tekstiä kirjoittaessani olen myös saanut tietää, että minut on hyväksytty tohtoriohjelma Junoon tekemään väitöskirjaa työotsikolla *Multisensory Kitchen: Development of New Cuisine in Early 21th*

Century Restaurants. Tässä mielessä olen pysynyt viimeisten kokkipäivieni aikana aloitetulla polulla.

Jo gradua kirjoittaessani minulle oli selvää, että aion pyrkiä jatko-opintoihin ja jatkaa tutkimuksen tekemistä samasta teemasta. Osittain tämä valinta johtui myös muuten varsin haastavista työmarkkinoista. Tänä keväänä aloitin kuitenkin työt parkouropettajana, mikä on tuonut kaivattua vaihtelua akateemisesti orientoituneeseen elämään. Voikin olla niin, että väitöskirjan tekeminen ei lähde syksyllä käyntiin aivan yhtä terävällä sykkeellä kuin olin aiemmin ajatellut. Suunnitellulla polulla ei ole pakko pysyä, vaan siltä saa poiketa, välillä voi rämpiä ojassa ja, kuten omassa tapauksessani, välillä täytyy kiivetä myös puuhun. Puusta näkee asiat sellaisesta perspektiivistä, mitä pelkkä suora ja tasainen, eteenpäin katsova eteneminen ei mahdollista.

Vuosikymmen jatko-opiskelijana

Maiju Kannisto

En ole hetkeen enää identifioinut itseäni jatko-opiskelijaksi, vaan tutkijaksi. Aloitin jatko-opinnot jo vuonna 2009, joten olen ehtinyt tehdä tutkimusta ja paljon muutakin vuosien varrella, kuten kaksi lasta. Jätin juuri väitöskirjani esitarkastukseen, eli jatko-opiskelijan taipaleeni on vihdoinkin lähellä maalia: loppusuora on ollut pitkä kaikkine väitösprosessiin kuuluvine vaiheineen.

Väitöskirjani käsittelee MTV:tä ja kaupallisen television tuotantokulttuurin muutosta Suomessa 1980-luvulta 2000-

luvulle. Mediahistoria ja kaupallisuuden merkitykset kulttuurissa kiinnostavat minua. Olen analysoinut median yleisökäsityksen muutosta massayleisöstä brändeillä identiteettiään rakentaviksi yksilöiksi.

Tohtoritutkinnon opintopisteet olen kerännyt rekisteriin jo vuosia sitten. Jatko-opinnot aloittaessani ne eivät olleet vielä niin strukturoidut kuin nykyään: opinnot tulivat kasaan huomaamatta konferenssipapereista ja muusta tutkimukseen liittyvästä toiminnasta. Aloitin väitöskirjantekijänä Suomen Akatemian *INTERMEDIA*-hankkeessa, josta sain vajaan kahden vuoden rahoituksen. Muistan, kuinka ohjaajani Hannu Salmi kysyi, uskallanko heittäytyä epävarmuuteen – uskalsin.

Rahoituksen suhteen väitöskirjan tekeminen onkin epävarmaa ja katkonaista, mikä tekee siitä raskasta. Projektin jälkeen sain vuoden apurahan Suomen Kulttuurirahastolta, mutta sitten tuli

katkos apurahakauteen. Väitöskirja jäi tauolle, kun pääsin vuodeksi töihin koulutussosiologian tutkimuskeskuksen projektiin auttamaan syrjäytymisvaarassa olevia nuoria. Artikkeliväitöskirjassa tauon pitäminen oli kuitenkin helppoa, kun katkos sijoittui artikkelien väliin. Väitöskirjan pariin oli selkeä palata uutta artikkelia aloittamaan, kun sain jatkorahoitusta.

Viime vuosina en ole elänyt opiskelijaelämää bileineen, vaan pikkulapsiperhearkea. Olen tehnyt tutkimusta työkseni ja virastotyöaikoina päiväkotikäikäisten lasten myötä. Sääntillisemmässä työrytmissä on puolensa, työ ja vapaa-aika erottuvat selkeämmin. Iltakukkujakirjoittajasta voi sopeutua päivätyöläiseksi.

Olen nauttinut jatko-opiskelijan elämästä. Työkseen saa tutkia kiinnostavia asioita inspiroivassa työyhteisössä, jossa oppii paljon uutta toisten tutkimuksista. Tutkijan työssä on paljon vaatimuksia, mutta myös joustonsa. Työn voi suunnitella itse ja joskus kirjoituslukko voi avautua parhaiten sillä, että lähtee joen rantaan kahvilaan hetkeksi.

Jatko-opintoja suunnittelevan kannattaa miettiä, mitä tutkinnollaan tavoittelee ja millaiseen työhön tähtää. Itse en aikoinaan niin miettinyt. Oma osaamistaan voi kehittää moneen suuntaan ja jatko-opintotarjontaa kannattaa aktiivisesti hyödyntää. Jatko-opintoaika on ainutlaatuinen ajanjakso elämässä, jolloin saa keskittyä pitkäjänteisesti tutkimukseensa ja vaikuttaa siihen itsenäisesti – elämä on silloin mahdollisuuksia täynnä.

Avoin yliopisto ponnahduslautana yliopisto-opintoihin

Emma Saarinen

Tieni yliopistoon kävi hieman pidempää reittiä kuin niillä, jotka tulevat yliopistoon suoraan lukiosta. Olin itse ylioppilaskirjoitusten jälkeen ymmälläni sen suhteen, mitä tekisin seuraavaksi. Koska harrastuksiini oli kuulunut kuvataidekoulu, päädyin lopulta opiskelemaan graafista suunnittelua vuoden kestävässä valmentavassa koulutusohjelmassa. Seuraavana keväänä tiesin jo, ettei minusta tulisi graafista suunnittelijaa. Huomasin kuitenkin opintoihini kuuluneen taidehistorian kurssin myötä, että historia kiehtoi minua valtavasti. Niinpä nähtyäni Alkio-opiston mainoksen ja maininnan kulttuurihistorian opinnoista, en epäröinyt hetkeäkään ja hain opiskelijaksi opiston historialinjalle.

Alkio-opisto on Korpilahdella sijaitseva kansanopisto, jossa voi opiskella avoimen yliopiston opintoja. Opinnoista saadut opintopisteet voi lukea

myöhemmin hyväksi yliopistossa, jonne voi hakea avoimen väylän kautta. Päädyin lopulta opiskelemaan Alkiolla kaksi luku-vuotta: suoritin kulttuurihistorian perus- ja aineopinnot lukuun ottamatta kandidaattiseminaaria ja -tutkielmaa, mutta myös historian ja museologian perusopinnot sekä yliopiston vaatimat kieli- ja viestintäopinnot. Opiskelu Alkiolla oli lyhyesti sanottuna rankkaa mutta antoisaa. Lukuisat luennot, tentit sekä etäkurssit tehtävineen vaativat aikaa ja paneutumista, mutta samalla harjaannuin niissä taidoissa, joita historian opiskelijalta vaaditaan, kuten tieteellisessä, kriittisessä ajattelussa. Ennen kaikkea opiskelu Alkiolla varmisti sen, että nimenomaan kulttuurihistoria on alani: halusin oppia lisää menneisyyden ihmisten ajattelutavoista, käsityksistä ja toimista.

Vaikka tietoni ja taitoni karttuivat Alkiolla, kesti aikansa ennen kuin pääsin päätoimiseksi opiskelijaksi yliopistoon. Kävin kaksissa pääsykokeissa tuloksetta eikä harmistukselta ja pettymykseltä voinut välttyä. Päätin kuitenkin uhrata vielä kolmannen vuoden avoimen yliopiston opinnoille, jotta voisin käyttää viimeistä oljenkorttani eli avoimen väylähakua. Niinpä syksyllä 2014 aloitin historian aineopinnot Jyväskylän avoimessa yliopistossa ja viimeistelin kulttuurihistorian aineopinnot kandidaattitutkimalla. Käytännössä tein siis perätysten kaksi kandidaattitutkielmaa, mikä kävi ajoittain stressaavaksi. Sain silti tehtyä tutkielmat ajallaan ja vieläpä kiitettävän arvosanoin. Alkuvuodesta 2015 täytin hakemuksen väylähakuun ja osallistuin varmuuden vuoksi vielä kerran pääsy-

kokeisiin. Vanha sanonta ”kolmas kerta toden sanoo” pätee ainakin omalla kohdallani, sillä sain kesällä kauan odottamani hyväksymiskirjeen.

Monet avoimen väylän kautta valitut opiskelijat jatkavat suoraan maisteriopin-toihin, mutta itse en halunnut pitää kiirettä. Päätin aloittaa syventävät opinnot vasta toisena vuonna ja lukea ensimmäisenä vuonna taidehistoriaa sivuaineena. Ennen kaikkea halusin tutustua opiskelijaelämään: esimerkiksi historian opiskelijoiden ainejärjestö Kritiikkiin liittyminen oli minulle itsestäänselvyys. Suosittelen siis muillekin väyläläisiä lähtemistä rohkeasti opiskelijarientoihin mukaan, jos se vain omaan elämäntilanteeseen sopii.

Yliopisto-opiskelu ei ole tuottanut minulle suurempia yllätyksiä, sillä olen jatkanut vain siitä, minkä aloitin Alkiopistolla. Itse asiassa näen, että avoimen opinnot koulivat ja kypsyttivät minusta nykyisen yliopisto-opiskelijan. Tie yliopistoon avoimen kautta vaatii sitkeyttä ja kärsivällisyyttä, mutta pidemmän reitin kiertäminen tuottaa lopulta tulosta.

Kulttuurihistoria avoimessa yliopistossa

Hanne Koivisto

Kulttuurihistoriaa voi opiskella avoimessa yliopistossa perus- ja aineopintojen verran. Opetus tapahtuu ohjattuina

verkko-opintoina tai yhteistyöopistojen järjestämällä kursseilla. Turussa avoimen yliopiston opiskelijat voivat osallistua myös kampuksella järjestettävillä kursseille, jos ryhmissä on tilaa. Suurin ero avoimen yliopiston verkko-opiskelun ja tavanomaisen kampusopiskelun välillä on siinä, että verkko-opinnoissa opiskelijat työskentelevät pääsääntöisesti kotikoneellaan. Verkkokurssit noudattavat viikkoaikatauluja, mutta niiden tehtävät eivät ole kellonaikaan sidottuja. Näin ollen verkko-opinnot tarjoavat enemmän vapautta päivän ajankäytön suunnitteluun kuin kampusopiskelu.

Verkkokurssit rakennetaan siten, että niissä luetaan tekstejä, joiden pohjalta kirjoitetaan tehtäviä, kommentoidaan niitä yhdessä ja laaditaan usein lopuksi vielä essee. Myös kirjatentit suoritetaan omalta koneelta tai kirjoitetaan tenttikirjoista lukupäiväkirjoja omaan tahtiin. Verkko-opiskelussa kirjoitustaito harjaantuu nopeasti. Opiskelu on joustavaa, mutta vaatii toisaalta kurinalaisuutta ja itsenäisyyttä. Se on yksinäisempää kuin kampusopiskelu, vaikka verkkokursseilakin muodostuu ryhmiä, joissa opiskelijat tutustuvat toisiinsa, kun suorittavat yhdessä kurssin toisensa jälkeen.

Jotkut tulevat opiskelemaan kulttuurihistoriaa avoimeen yliopistoon, koska haluavat saada tuntumaa yliopistopintoihin ja varmistua siitä, että ala todella kiinnostaa. Jotkut taas ovat jo työelämässä ja haluavat täydentää opintojaan tai harrastukseksien lukea lisää. Ja niitäkin on, jotka opiskelevat toisessa yliopistossa ja ottavat kulttuurihistorian avoimen yliopiston kautta sivuaineekseen.

Avoimesta yliopistosta voi aueta väylä yliopisto-opintoihin. Joka vuosi valitaan parhaiten menestyneitä jatkamaan lukujaan tutkinto-opiskelijoina. Kulttuurihistorian kiintiö on 5 opiskelijaa vuodessa. Jos taustalla on jo korkeakoulututkinto, voi hakea suoraan maisteriopintoihin omassa kiintiössä. Näilläkin opiskelijoilla on usein pohjana avoimen yliopiston opintoja. Avoimessa yliopistossa suoritettujen arvosanat kelpaavat sellaisenaan tutkintoon, minkä vuoksi ne lyhentävät jäljelle jäävää opintoaika.

Opinnoille vastapainoa järjestötoiminnasta

Veera Semi

Olen neljännen vuoden kulttuurihistorian opiskelija ja ainejärjestö Kriitikki ry:n puheenjohtaja. Olen kotoisin pienestä maalaiskylästä Kanta-Hämeestä, josta halusin muuttaa lähipiirini yllätykseksi Turkuun. Olen aina ollut kiinnostunut monista asioista, joten siksi minulle ei ole oikein koskaan ollut selvää *mikä minusta tulee isona*. Useimmiten olen halunnut opettajaksi, mutta haaveisiin on mahtunut kaikenlaista asianajajasta ammattiballerinaan. Lukion viimeisenä vuonna päädyin lopulta siihen, että historia olisi ”se juttu” ylitse muiden. Opiskelupaikan saatuani olin kuitenkin epävarma valinnastani, mutta päätin antaa historian opiskelulle mahdollisuuden.

Ensimmäisenä opiskeluvuotena huomasin yllätyksekseni historian opiskelun olevan niitä asioita, joita oikeasti halusin tehdä ja opiskella. Riskin otta-

minen siis kannatti! Ajattelin ensin valita pääaineeksi yleisen historian, mutta ensimmäisen vuoden jälkeen ymmärsin kulttuurihistorian idean, ja päädyin sittenkin kurottelemaan korkeuksia maaston sijaan. Kulttuurihistoriassa minua kiinnostaa tällä hetkellä eniten muisti ja historia, arkisten asioiden historia ja kaikenlaiset katastrofit. Historian lisäksi olen opiskellut muun muassa kulttuurista terveydentutkimusta, ympäristötiedettä ja espanjan kieltä. Kolmessa vuodessa olen huomannut kehittyneeni kriittiseksi ajattelijaksi ja melko hyväksi kirjoittajaksi.

Jo historian pääsykokeissa kysymyspaperia suurempi kauhistus minulle olivat mustat viitat, mutta opiskeluiden alettua Kriittikistä tuli nopeasti minulle läheinen ja rakas yhteisö. Lähdin heti ensimmäisenä vuonna hallitukseen, jossa tieni on vienyt aina puheenjohtajaksi saakka. Hallitustoiminta on opettanut kolmessa vuodessa ihan älyttömästi sekä tarjonnut hienoja

kokemuksia ja kohtaamisia. Erityisesti vuosi koulutuspoliittisena vastaavana oli inspiroiva ja herätti palon opiskelijoiden edunvalvontaa kohtaan. Ainejärjestötoiminta vie ison osan vapaa-ajastani, joskus myös aikaa opiskeluilta ja yöunet, mutta huonompiakin harrastuksia voisi olla.

Nyt neljännen vuoden alussa en edelleenkään tiedä mikä minusta tulee isona, mutta ei ainakaan historianopettaja. Yliopistossa olen kuitenkin oppinut tuntemaan omat vahvuuteni ja taitoni, joten uskon löytäväni oman suuntani myös opiskeluiden jälkeen. Vinkkinä uudelle opiskelijalle sanoisin: älä huolehdi liikaa tulevaisuudesta ja ”oman juttusi keksimisestä”. Suurin osa ihmisistä ei keksi viisivuotiaana unelma-ammattiaan ja ne, jotka väittävät keksineensä, yleensä huijaavat itseään. Opiskeluajasta kannattaa nauttia, sillä se on eriskummallista ja katoavaa aikaa!

Kritiikki ry

Kritiikki on Turun yliopiston vuonna 1958 perustettu historia-aineiden ainejärjestö. Yhdistyksen tärkeimmät tehtävät ovat alan opiskelijoiden etujen ajaminen yliopisto-organisaatiossa ja jäsenten integroiminen opiskelijaympäristöön erilaista vapaa-ajan toimintaa järjestämällä. Yhdistys julkaisee myös neljä kertaa vuodessa ilmestyvää Kritiikki-lehteä, joka on ilmestynyt vaihtelevilla nimillä vuodesta 1960 saakka. Kaikki Turun yliopiston historian opiskelijat ovat tervetulleita osallistumaan Kritiikin toimintaan.

Historian Opiskelijain Liitto (HOL)

HOL on kaikkien suomalaisten korkeakoulujen historian opiskelijoiden kattojärjestö, joka valvoo ja ajaa historian opiskelijoiden etua. Liittoon kuuluu 11 ainejärjestöä seitsemästä eri yliopistosta. Seuran toiminnan näkyvin osa on vuosittaiset kevät- ja syysseminaarit, jotka toimivat yhdysiteenä eri yliopistojen opiskelijoiden välillä. Seminaarien teemat pyritään valitsemaan järjestäjäkaupungin erityisosaamisalueiden mukaan. Kaikki Kritiikin jäsenet ovat automaattisesti myös HOL:n jäseniä.

International Students of History Association (ISHA)

ISHA on vuonna 1990 perustettu eurooppalainen historian opiskelijoiden yhteistyöjärjestö, jonka jäsen myös Kritiikki on. Järjestön tavoitteena on edistää kansainvälistä historian opiskelijoiden yhteistyötä. Turun ISHA:n osasto järjestää säännöllisesti tapahtumia kaupungin opiskelijoille.

Lisätietoja:

<http://kritiikki.utu.fi/>

<http://hol.fi/>

<https://isha-international.org/>

Kulttuurihistorian opinnäytteet 2017

Marjo Kaartinen

Kulttuurihistoriassa tarkastettiin vuonna 2017 seitsemäntoista pro gradu -tutkielmaa ja viisi väitöskirjaa. Tutkimusaiheet ovat tälläkin kertaa kummunneet ajankohtaisista yhteiskunnallisista haasteista, tekijöiden omista harrastuksista, kiinnostuksesta johonkin aikakauteen ja hyvin monenlaisista tiedonintresseistä.

Pro gradu -tutkielmissa huomioni kiinnittyi tänä vuonna erityisesti niiden ajalliseen painottumiseen, sillä romantiikka ja 1800-luvun alkupuoli kiinnosti likipitäen kolmannesta tekijöistä. Annastiina Löppönen tarkasteli Manning-pariskunnan teloitusta speaktaakkelinä Lontoossa vuonna 1849. Tuija Sundell tutki yhtä 1800-luvun merkittävää, mutta jonkin verran unohtunutta matkakirjailijanaista, Julia Pardoeta, fokuoituessaan tämän tulkitoihin Istanbulista. Matkustamisen kulttuurihistorian parissa oli myös Heidi Tähtinen, joka tarkasteli runoilija John Keatsia ja tämän viimeiseksi jäänyttä matkaa Roomaan 1820–1821. Tutkielman fokus oli kaipuun, *Sehnsuchtin* käsitteessä, sillä runoilijan hiipuminen tuberkuloosiin ja lopulta kuolema loivat dramaattisen taustan Keatsin Roomalle. Romantiikan runoilijoita tutki myös Miira Vuoksenranta. Hän fokuoitui kolmeen 1700-luvun

jälkipuoliskon maineikkaaseen naisrunoilijaan Anna Barbauldiin, Mary Robinsoniin ja Charlotte Smithiin. Vielä Marketta Rinteenkin tutkielma tarkasteli pitkälti 1800-luvun kulttuuria sen fokuoituessa ns. klassisiin tyttökirjoihin. Ajallisesti varhaisin fokus tämän vuoden graduissa oli Tiia Saarijärvellä, joka tarkasteli naisten lisääntymisterveysteen liittyviä käsitteitä 1700-luvun alun Englannissa.

Huomio kiinnittyi myös siihen, että nämä kaikki tutkielmat tarkastelivat englanninkielistä kulttuuripiiriä. Tänä vuonna tämä painotus olikin meillä tavallistakin voimakkaampi. Näiden lisäksi tällä kielialueella operoi viisi muutakin pro gradu -tutkielmaa. Tässä kohden tekee jo mieleni kannustaa kaikkia käyttämään mahdollisimman laajasti kielitaitoaan ja rohkeasti vahvistamaan niitä kieliä, joita tuntee hallitsevansa heikommin – ja tietenkin opettelemaan aivan uusia. Tutkimuksen tekeminen edellyttää oikeastaan vain passiivista kielitaitoa ja sen kartuttaminen on monelle paljon aktiivista tuottamiskykyä helpompaa. Lukemalahan lukutaitoa parannetaan! Nykyisin sähköisiä aineistoja löytyy todella hienosti monenmoisilta kielialueita, joten rohkeasti vain etsimään. Tämän esitän nyt vain yleisesti suomalaisten kielitaidon suppeutumiseen liittyvänä huomiona ja toiveena jonkinlaisesta vastaiskusta; en missään tapauksessa – itsekin erityisesti Englannin kulttuurihistoriaan erikoistuneena – halua tämän kulttuuri- ja kielialueen merkitystä tai kiinnostavuutta vähätellä.

On päivänselvää, että internetin *lingua franca* on englanti, mistä etuna on, että yhden kielen kautta pääsee nykyisin ainakin jossain määrin käsiksi myös muiden kulttuuripiirin ilmiöihin – ja samalla näistä kaikista kulttuuripiireistä sulautuu globaali kulttuuripiiri. Tällaista tarkasteli Minja Mäkilä k-popiin liittyneessä gradussaan, jossa hän fokusoitui eteläkorealaisten poptähtien mielenterveyden ongelmiin liittyvään fanikritiikkiin. K-popin tavoin globaali ilmiö on *couchsurfing*, jota Lauren Cook puolestaan tutki meillä hivenen harvinaisemmin autoetnografisin menetelmin, eikä Lassi Ruutiaisen tarkastelemaa modernistista ravintolakulttuuriakaan voi tai tarvitse kiinnittää mihinkään tiettyyn kulttuuripiiriin. Lauren Cook teki tutkielmansa *Pathway in Popular Culture Studies* -maisteriohjelmassa samoin kuin Joonas Sinkkonen, joka tarkasteli Ayn Rand -kritiikkiä BioShock-pelissä.

Siinä missä englanninkielinen kulttuuripiiri korostui, tänä vuonna tarkastettiin vastaavasti poikkeuksellisen vähän suomalaisiin tematiikkoihin liittyviä graduja. Ja tietenkin täytyy sanoa heti, että se, mikä olisi suomalaista, pakenee määrittelyitä, sillä eihän minkään ilmiön voi ajatella syntyvän, kasvavan tai kuolevankaan kansallisessa umpiossa. Salla Ahvenjärven kantrimusiikin harrastamista Suomessa tarkastellut gradu piti tietenkin toista jalkaansa yhdysvaltalaisessa musiikkikulttuurissa eikä Jaakko Mäkisenkään tutkimia suomalaisia mutta ulkomailla uran luoneita Jari Litmasen kaltaisia

jalkapalloilijoita voi aivan puhtaasti kotimaan kamaraan sitoa.

Tänäkin vuonna meillä tarkasteltiin graduissa myös pohjoismaisia teemoja. Tuulia-Tuulia Tummuvuoren soveltavan kulttuurihistorian piiriin luettavissa olevan ja keskiaikamuseoiden historiapolitiikkaa tarkastelleen tutkielman kohdemuseot olivat Turun lisäksi Tukholmassa ja Bergenissä. Ella Vihervuori puolestaan tutki hyvin ajankohtaisia hyvinvoinnin ja julkisen kaupunkitilan kysymyksiä tanskalaisen arkkitehdin Jan Gehlin ajattelussa. Anna Tolosen Vartiovuori-liikettä tarkastellut tutkielma pureutui myös samaan lähistorian hetkeen, 1980-luvun alun kaupunkiympäristöliikkeeseen, tällä kertaa siis täällä Turussa.

Kulttuurihistorian vuoden 2017 väitöskirjojen aihekirjo oli myös melkoinen, mutta olisikin aika surkeaa ja tylsää, jos me kaikki tutkisimme samaa. Tänä vuonna valtakuntaan saatiin uusi medievalismi-tohtori, kun Heta Aali väitteli merovingikuningattarista 1800-luvun alkupuoliskon ranskalaisessa historiankirjoituksessa. Hän osoittaa, miten 500-luvun jännittävät, syntiset, hurskaat ja murhanhimoiset kuningattaret saivat historiakirjallisuudessa vaihtelevaa kohtelua Ranskan poliittisesti myllerryksisessä ajassa.

Heidi Hakkarainen fokusoitui modernin ja huumorin ydinkysymyksiin tarkastellessaan Wienin kaupunkikuvaa 1800-luvun jälkipuolen kiihkeästi muuttuvassa kaupungissa, josta tuli *fin-de-sièclen* yksi ikonisimmista. Hänen päälähteinään olivat pilalehdet.

Hakkarainen osoitti, miten huumori oli keino käsitellä suuria muutoksia elinympäristössä. Samassa ajanjaksossa operoi myös Anu Salmela väitöskirjassaan, joka tarkasteli naisten itsemurhia 1800-luvun jälkipuoliskolla. Salmela hyödynsi tutkimuksessaan Karen Baradin uusmateriaalistista toimijuusrealismia, jonka kautta hän rakensi suomalaisista tuomioistuinprosesseista moninaisia ruumiinavauspöytäkirjoja ja oikeusasiakirjoja lukien kokonaisuuden, jossa merkityksensä oli niin skalpellilla kuin lääkäreiden käsityksillä naiseudestakin.

1900-luvulle tultaessa väitöskirjoissa siirryttiin ensiksi kahvipöytään. Helena Lindsténin tutkimus tarkasteli nimittäin kahvittelukulttuuria suomalaisella maaseudulla kursailuineen, sen seitsemine sortteineen ja muine tapa-kulttuurisine erikoisuuksineen ja toki tavanomaisuuksineenkin. Pullakahvit

työn lomassa ja juhlatavat täytekekut erikoistilaisuuksissa nousevat tässä tutkimuksessa siihen rooliin, jonka ne itseymmärryksessämme yhä ansaitsevat, etenkin jotta ne eivät kahvittelukulttuurimme muuttuessa *latteiksi* kokonaan katoaisi muististamme. Lindsténin lähdeaineistona toimivat erityisesti muistitietokeräykset, mutta hän hyödynsi runsaasti myös aikakauslehti- ja ammenseistä tutkimukseensa myös kirjaimellisesti herkullisen kuvituksen.

Katsaukseni päättää Mila Oivan väitöskirja, joka vei usein niin kovin läntiseen kulttuuripiiriin fokuoituvan kulttuurihistorian railakkaasti entiseen itäblokkiin. Hän tarkasteli niitä rooleja, joita puolalainen muotiteollisuus tavoitteli ja saavutti Neuvostoliitossa, puolalaista teollisuutta ja sen markkinointistrategioita. Tutkimus osoittaa, miten moninaista läntistyminen (jos sellaiseksi esimerkiksi mainonnan ja brändäyksen saa lukea) lopulta virallisessakin Neuvostoliitossa oli, vaikka sitä ei etenkään ennen perestroikaa julkisesti myönnettykään.

Artikkeli on ilmestynyt aiemmin Kritiikki-lehden numerossa 1/2018.

Lukupiirit palasivat kulttuurihistorian opintoihin

Lukupiirit palasivat maisterivaiheen opintojen tarjontaan lukuvuonna 2017–2018. Lukupiirit olivat ennen kaikkea suunnattu syventäviä opintojaan suorittaville opiskelijoille ja teemaryhmien ohella niiden oli määrä tukea graduaiheen ideointia, valintaa ja kehittelyä. Kaiken kaikkiaan lukupiirit saivat opiskelijoilta hyvän vastaanoton.

Henna Karppinen-Kummunmäki, *Ennen modernia. 1600- ja 1700-lukujen kulttuurihistoriaa:*

Ennen modernia -lukupiiri pyöri minun ja Heta Aalin vetämänä. Sen sijaan, että kurssi olisi toteutettu opettajavetoisesti, lukupiiri toimi vapaamuotoisten keskustelujen kautta. Jokaiselle tapaamiskerralle opiskelijat valitsivat yhden teoksen tai artikkelin, jonka herättämiä ajatuksia lukupiiri pohti yhdessä. Kollegoiden välinen keskustelu, huomioiden ja kritiikin esittäminen, on kuitenkin keskeinen osa tutkijoiden työskentelyä, joten halusimme tuoda sitä mukaan myös opetukseen. Jokainen opiskelija toimi vuoron perään kirjurina ja jokaisen tapaamisen muistiinpanoista koostettiin blogiteksti, joka julkaistiin *Kulttuurihistoria Nyt* -blogissa.

Lukupiirin tekstit olivat hyvin erilaisia tyypiltään ja käyttötarkoitukseltaan: kurssilla luettiin muun muassa kulttuurihistorian klassikko Robert Darntonin *The Great Cat Massacre*

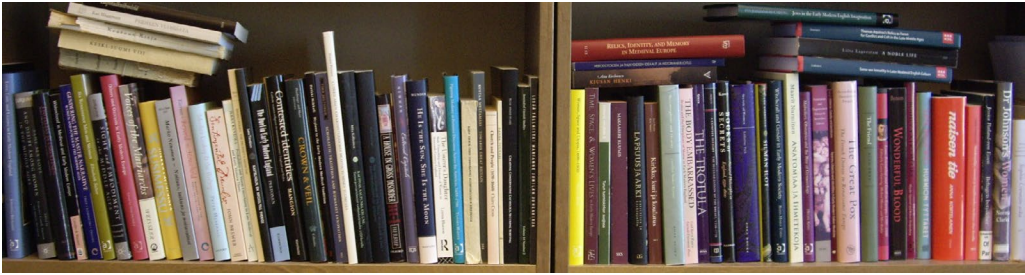
(1984), Panu Savolaisen väitöskirja *Teksteistä rakennettu kaupunki* (2017), Riina Tammen äidinrakkautta uuden ajan alussa käsittelevä artikkeli (2002) sekä luku Hanna Kietäväinen-Sirénin väitöskirjasta *Eriytyinen ystävyys* (2015).

Opettajan näkökulmasta kurssilaiset olivat erittäin motivoituneita. Jokainen kurssilainen oli selkeästi lukenut tekstit ajatuksen kanssa ja esitetyt huomiot olivat hyvin oivaltavia. Vaikka tekstien kirjoittajat olivat meritoituneita tutkijoita, eivät opiskelijat pelänneet esittää niistä kritiikkiä. Erilaisten tekstityyppien rajoitteet tulivat myös hyvin huomioituksi. Vetäjien tehtäväksi jäikin pikemmin antaa lisätietoa ja avata niitä tutkimuskeskusteluja, joihin luetut tekstit liittyivät, aina omien vahvuusalueidensa mukaan.

Opiskelijoiden palaute kurssista oli hyvin myönteistä. Lukupiiriä pidettiin vuoden parhaana kurssina, koska siinä sai kehittää omaa ajatteluaan huomattavasti paremmin kuin luentokursseilla. Lisäksi opiskelijat tutustuivat sellaiseen tutkimuskirjallisuuteen, joka olisi muuten ehkä jäänyt lukematta. Erityisesti tutkimuseettiset kysymykset nousivat useaan otteeseen keskusteluissa esille. Tämä kertonee siitä, miten tärkeänä myös opiskelijat näitä kysymyksiä pitävät.

Heta Lähdesmäki, *Kanssatoimijat:*

Vedin *Kanssatoimijat* -lukupiiriä, jossa luimme opiskelijoiden kanssa uusmaterialistisia, toimijuutta käsitteleviä tekstejä. Osalla lukupiirin aihe oli

lähellä gradun teemoja, osalla lukupiiriin houkutteli yleinen kiinnostus aiheeseen. Päätin alusta lähtien vetää lukupiiriä rennolla ja mahdollisimman epähierarkkisella otteella: valitsimme yhdessä luettavat teorian tekstit (tosin minun etukäteen tekemästäni listasta), ja olin monella tapaamiskerralla itsekin oppimassa uutta.

Syksyllä luimme Donna Harawayn kumppanilajeista, toimijaverkkoteoriasta, Karen Baradin toimijuusrealismista, Jane Bennetin vitaalisesta materiaalisuudesta ja objekti-orientoituneesta ontologiasta. Keväällä hyppäsimme heti alkuun syvään päähän ja luimme Gilles Deleuzen ja Félix Guattarin näemyksiä rihmastoista, Elizabeth Groszin ajatuksia kehollisuudesta sekä kasvikäänteestä ja posthumanismista.

Yhdessäoppimisen konsepti tuntui toimivalta. Osa teorian teksteistä oli vaikeita ja haastavia: toivon, että se, että myös opettaja kertoi olevansa pyörällä päästä, helpotti opiskelijoita. Lisäksi pyrimme löytämään jokaista tapaamiskertaa varten lukemista myös teorian soveltamisesta ja mahdollisuuksien mukaan vielä historian tutkimuksen parissa. Kaikkien teorioiden tai teemojen kohdalla tämä ei harmillisesti onnis-

tunut. Vaikka käsiteltävät teemat olivat haastavia, oli keskustelu tapaamiskerroilla vilkasta ja vapautunutta. Opiskelijat kirjoittivat myös lukupäiväkirjan, joissa refleктоivat syvällisesti ja lennokkaasti omaa lukukokemustaan. Oli ihana huomata, miten tekstit olivat herättäneet opiskelijoissa monia ajatuksia ja saaneet pohtimaan arkipäiväisiä asioita uudella tavalla. Opiskelijat antoivat lukupiiristä hyvää palautetta ja pitivät sitä antoisana ja avartavana. Opettajalle lukupiirin vetämisen teki mahtavaksi innostuneet opiskelijat, kiitos teille!

Annastiina Mäkilä, *Kulttuurihistoriaa marginaaleissa*:

Pidimme Niina Siivikon ja Susanna Lahtisen kanssa *Kulttuurihistoriaa marginaaleissa* -lukupiiriä. Tapasimme joka toinen viikko keskustelemaan aina kunkin meistä jo etukäteen Moodle-alueelle lähettämistämme teksteistä ja ajoittain myös muista medioista. Meitä oli kolme vetäjää ja kierrätimme vetovuoroa ja näin ollen myös kunkin tapaamisen aihepiiriä keskenämme. Tutkimusaiheet meillä vetäjillä erosivat paljonkin toisistaan, vaikka kaikkia yhdistääkin jonkinlainen margi-

naalin tutkimus: Niina tekee väitös-kirjatutkimusta saamelaisia koskevien kysymyksiä käsittelevästä suomalaisesta lehdistössä 1970-luvulla, Susanna on puolestaan erikoistunut 1700- ja 1800-lukujen matkailuun ja minä itse tunnen parhaiten mielisairauksien historiaa oman masennuksen lähihistoriaa käsittelevän tutkimukseni kautta.

Erot meidän lukupiirin vetäjien asiantuntijuuksissa osoittautuivat lopulta hedelmällisiksi. Lähes jokaisessa tapaamisessa vetäjistä oli paikalla kaksi, joten opimme lukuvuoden aikana paljon myös toisiltamme. Opiskelijat olivat kiitettävän aktiivisia ja lähes järjestelmällisesti meiltä ennemmin loppui aika kuin puheenaiheet. Toivon, että opiskelijat saivat lukupiiristä irti yhtä paljon kuin me vetäjät. Koen oppineeni paljon sekä opiskelijoiden että muiden vetäjien kanssa käydyistä keskusteluista. Sen lisäksi, että opin asioita ja teorioita, sain myös uutta perspektiiviä omaan työhöni. Lukupiiri olikin minulle mainio tutkimuksellinen väline testata kulloinkin mielen päällä olevia ajatuskulkuja ja saada niihin ulkopuolista näkökulmaa – vähän kuin köyhän humanistin tutkimusavustusta.

Kaiken kaikkiaan uskon ja toivon meidän onnistuneen lukupiirin suhteen ainakin kahdessa tavoitteessamme. Ensinnäkin läpi lukuvuoden problematisoimme ja pohdimme marginaalia ja sen monitulkintaisuutta muistuttaen samalla, että marginaalissa on aina kyse vallankäytössä – joskin tässäkin halusimme varoittaa liiallisista yksinkertaistuksista. Toisekseen uskon opiskelijoiden saaneen hyvät perustiedot meidän kunkin asiantuntija-alueen ajantasaisesta tutkimuskentästä.

Opintojen rakenne

Kulttuurihistorian opinnot rakentuvat kandidaatintutkintoon kuuluvista perus- ja aineopinnoista sekä maisterintutkintoon kuuluvista syventävistä opinnoista. Kandidaatintutkinto on laajuudeltaan 180 opintopistettä, josta pääaineen opintoja on 25 op perusopintoja ja 45 op aineopintoja. Lisäksi tutkintoon kuuluu 110 op muita opintoja. Kulttuurihistorian pääaineopiskelijat voivat suorittaa joko kulttuurihistorian omat perusopinnot tai arkeologian ja historian yhteiset perusopinnot.

Maisterintutkintoon kuuluu 80 op pääaineen syventäviä opintoja ja 40 op muita opintoja. Tohtorin tutkintoon vaaditaan 180 op:n laajuinen väitöskirja sekä 60 op:n laajuiset muut opinnot, joista vähintään 20 op täytyy olla pääainetta. Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitoksella tohtorikoulutusta koordinoi tohtori-ohjelma Juno.

Arkeologian ja historian perusopinnot, 25 op

- P1. Historian taito, 5 op
 - P1.1. Johdatus opintoihin ja opiskelutaitoihin
- P2. Näkökulmia menneisyyteen 20 op
 - P2.1. Avauksia arkeologiaan, 5 op
 - P2.2. Kulttuurihistorian aikakaudet, 5 op
 - P2.3. Suomen historian linjat ja murrokset, 5 op
 - P2.4. Yleisen historian keskeisiä kysymyksiä, 5 op

Kulttuurihistorian perusopinnot, 25 op

- P1. Johdatus opintoihin ja opiskelutaitoihin, 0 op
- P2. Kulttuurihistorian aikakaudet, 5 op
- P3. Kulttuurihistorian metodologia ja historia, 5 op
- P4. Kulttuurihistoria ja menneisyyden läsnäolo, 5 op
- P5. Kulttuurihistorian tutkimusalat, 10 op

Kulttuurihistorian aineopinnot, 45 op

- A1 Avaintekstejä kulttuurihistoriaan, 5 op
- A2 Kulttuurihistorian kirjoittaminen, 5 op
- A3 Kulttuurihistorian teemoja, 5–15 op
- A4 Kulttuurihistorian metodologia, 10 op
 - A4.1. Digitaaliset ihmistieteet, 5 op
 - A4.2. Tutkimusmenetelmät ja teorat, 5 op
- A5 Kandidaattiseminaari ja -tutkielma, 10 op
- A6 Kulttuurin kentälle, 0–10 op
 - A6.1 Arkisto, museo, muisti, 5 op
 - A6.2 Kulttuurituotanto ja talouden kulttuuri, 5 op
 - A6.3. Työharjoittelu, 5 op

1. Risteävät maailmat
– kulttuurien kohtaaminen
2. Lukeminen ja kirjoittaminen
3. Tunteet, aistit ja mielikuvitus
4. Käsin kosketeltava kulttuuri
5. Tiede ja teknologia
6. Populaari- ja mediakulttuuri
7. Taiteen kulttuurihistoria
8. Perhe, suku, kansakunta
9. Sukupuoli
10. Aate, ideologia, utopia
11. Katastrofi, trauma ja väkivalta
12. Ihmisen ja luonnon vuorovaikutus
13. Yhden aikakauden kulttuurihistoria

Kulttuurihistorian syventävät opinnot, 80–120 op

- S1. Miten kulttuurihistoriaa tehdään, 5 op
 - S1.1 Tutkimusverstas, 3 op
 - S1.2 Tutoriaalit, 2 op
- S2. Teemaryhmät, 10 op
- S3. Historia, teoria ja metodologia, 10–30 op
- S4. Maisteriseminaari, 10 op
- S5. Erikoistumisopintoja, 5–25 op
- S6. Pro gradu -tutkielma, 40 op

Kulttuurihistorian jatko-opinnot, 150–240 op

- Perehdytys jatko-opintoihin, 1 op
- Tutkimusetiikka ja hyvä tieteellinen käytäntö, 2 op
- Tutkijaseminaari, 10–15 op
- Teoreettis-metodologiset ja oppihistorian opinnot, 10–15 op
- Tieteellinen kirjoittaminen ja esitelmät, 5–15 op
- Opetustaidot, 0–10 op
- Asiantuntijuus yhteiskunnassa, 0–10 op
- Valinnaiset opinnot, 0–10 op
- Väitöskirja, 180 op

Poliittisen ja kulttuurihistorian saranakohdissa – Marja Jalavan ensimmäinen vuosi kulttuurihis- torian professorina

Emma Saarinen

Syksyllä 2017 kulttuurihistorian toisessa professuurissa aloitti FT Marja Jalava oppiaineen pitkäaikaisen esimiehen, professori Hannu Salmen siirryttyä viideksi vuodeksi akatemiaprofessoriksi. Muun muassa nationalismin ja kulttuuriradikalismien historiaan erikoistuneelle Jalavalle Turkuun saapuminen on tuonut mahdollisuuden lähestyä omia kiinnostuksenkohteitaan kulttuurihistoriallisesta näkökulmasta ja inspiroitua uusista tutkimussuuntauksista.

Jalavan akateemiset juuret juontavat Helsingin yliopistoon, jossa hän valmistui filosofian tohtoriksi Suomen ja Pohjoismaiden historiasta vuonna 2005. Muutama vuosi sitten Jalava otti vastaan vakituisen yliopistolehtorin tehtävän yliopiston valtiotieteellisessä tiedekunnassa poliittisessa historiassa, mitä edelsivät erilaiset pätärähoitukset ja sijaisuudet muun muassa Tampereen yliopiston yhteiskunnallisesti painottuneessa Suomen historiassa.

Jalavan tutkimuksellisia mielenkiinnonkohteita ovat muun muassa nationalismi ja kulttuuriradikalismi sekä seksuaalisuuden, tunteiden ja historiantutkimuksen historia. ”Olen

kiinnostunut aiheista, jotka väljästi ottaen sijoittuvat poliittisen historian, aatehistorian ja kulttuurihistorian yhteiselle hämärämaalle. Kiinnostuksenkohteissani yhdistyvätkin niin kulttuurinen, poliittinen, taloudellinen kuin yhteiskunnallinen puoli”, hän kuvailee.

Pitkän sijaisuuden edut

Kulttuurihistorian oppiaine ja siinä tehtävä tutkimus kiinnostivat Jalavaa. Lisäksi Salmelta vapautuvassa professuurissa häntä kiehtoivat opetuksen antaminen sellaisilta alueilta, jotka ovat kulttuurihistorian piiriin luettavissa. ”Koska omat kiinnostuksenkohteeni ovat poliittisen ja kulttuurihistorian saranakohdissa, professuuri antaa mahdollisuuden painottaa näitä opetuksessa ja ohjauksessa sekä tehdä tutkimusyhteistyötä uusien ihmisten kanssa”, Jalava perustelee.

Hyvänä puolena kulttuurihistorian professuurissa hän näkee myös sen, että kyseessä on pitkä, joulukuussa 2021 päättyvä sijaisuus. ”Tähän asti tekemisiäni lyhyissä sijaisuuksissa olen joutunut valmistelemaan opetuksen puhtaalta pöydältä enkä ole pystynyt juurikaan hyödyntämään sitä seuraavina vuosina. Nykyisessä työtehtävässäni esimerkiksi graduseminaarin ohjeistusta ei tarvitse tehdä joka syksy uudestaan, mikä on suuri helpotus”, Jalava toteaa. ”Lyhyissä sijaisuuksissa jokainen pöydälle ilmestynyt käsikirjoitus on varsinkin alussa täysin uusi ja sen tarkasteluun menee huomattavasti enemmän aikaa. Pitkässä sijaisuudessa sen sijaan oppii tuntemaan opiskelijat paremmin: kun opiskelijoihin

ja heidän tutkimusaiheisiin pääsee tutustumaan eri vaiheissa, myös ajankäyttö ja sisällön tunteminen helpottuvat.”

Ohjausta ja kehittämistä

Kuluneen lukuvuoden aikana Jalava onkin osallistunut kulttuurihistorian syventävien opintojen opetukseen sekä jatko-opintovaiheen töiden käsittelyyn ja ohjaukseen. Hänellä on jo entuudestaan kokemusta sekä suomen- että englanninkielisestä kandi- ja maisterivaiheen ohjauksesta Helsingin yliopistosta, jossa hän myös antoi väitöskirjatasolla henkilökohtaista ohjausta muutamalle opiskelijalle. ”Verrattuna yliopistolehtorin

tehtävään professuurin hoidossa on huomattavasti laajempi kokonaisvastuu koko oppiaineen jatkotutkintokoulutuksesta ja väitöskirjakäsikirjoitusten käsittelytyöstä”, Jalava vertailee.

Lukuvuonna 2017–2018 Jalava on myös toiminut vastaavana opettajana *Näkökulmia historiankirjoituksen historiaan* -kurssilla ja vierailut muilla luentokursseilla. Lisäksi hän on osallistunut historia-aineiden yhteisten opintojen kehittämiseen. ”Pyrkimyksenä on lisätä yhteistyötä historia-aineiden sisällä ja vähentää yksilökohtaisen opetuksen määrää, jotta tutkimukselle jäisi enemmän aikaa”, Jalava kertoo. ”Pidän

sellaisista hallinnollisista tehtävistä, jotka liittyvät oppiaineessa tehtävän ydintoiminnan kehittämiseen. Opin-
tojen kehittäminen onkin ollut minusta
inspiroivaa.”

Inspiroivia tutkimussuuntauksia

Tutkimus on toinen puoli Jalavan työtä, vaikka esimerkiksi graduohjaus on syönyt aikaa tältä. Lukuvuoden aikana hän on ollut mukana kahden artikke-
likokoelman toimitustyössä ja kirjoit-
tanut itsekin näihin teoksiin. Jalava on matkustanut sekä kotimaassa että
ulkomailla: esimerkiksi kesäkuussa hän vieraillee Yhdysvalloissa George Mason
Universityn History of Emotion -konfe-
rensissa esittelemässä omia tutkimus-
ideoitaan.

Kulttuurihistorian professuurin kautta Jalava on myös päässyt tutus-
tumaan uusiin tutkimussuuntauksiin.
”Esimerkiksi uusmaterialistisessa
teoriassa on kiinnostavia juonteita,
joihin itsekin mielellään paneutuisin.
Minulle uutta ja inspiroivaa on ollut
myös digihistoria, vaikka olen ollut niin
sanottu digi-ignorantti näihin päiviin
saakka. Esimerkiksi Hannu Salmen,
Asko Nivalan ja Heli Rantalan töitä
sivusta seuraten olen alkanut päästä
jyvälle, millaisia mahdollisuuksia isojen
aineistojen digitutkimus voisi antaa
tekemälleni aate- ja kulttuurihistorial-
liselle tutkimukselle”, Jalava kertoo.

Lähitulevaisuutta varten Jalavalla on vireillä erilaisia hankehakemuksia. Rakenteilla on uusia tiimejä sekä Jalavan Turun että Helsingin kontakteista ja hän toivookin rahoituksen järjestyvän, jotta tutkimusideoita päästäisiin syven-
tämään. Suunnitteilla ensi lukuvuodelle on myös kulttuurihistorian ja poliit-
tisen historian yhteinen luentokurssi, jossa käsitellään kulttuuriradikalismia ja yhteiskunnallisia liikkeitä.”Yritämme virittää Helsingin aikaisen kollegani, poliittisen historian lehtorin Johanna Rainio-Niemen kanssa moninäkökul-
maisena kurssin. Kuvittelisin opiskeli-
joidenkin olevan kiinnostuneita tarkas-
telemaan samaa aihetta kahdesta eri suunnasta”, Jalava arvelee.

Tohtorista kehittämissuunnittelija – itsemurhasta väitellyt Anu Salmela sai töitä A-klinikkasäätiötä

Emma Saarinen

Anu Salmela väitteli tohtoriksi 9.9.2017 väitöskirjallaan *Kuoleman- tekoja. Naisten itsemurhat 1800-luvun jälkipuolen tuomioistuinprosesseissa*. Salmela kysyy tutkimuksessaan, miten ja millaisiksi ilmiöiksi naisten itsemurhat muotoutuivat ruumiinavausten ja oikeudenkäyntien muodostamissa tuomioistuinprosesseissa. Päälähteinään hän käytti 725 ruumiinavauspöytäkirjaa ja 105 oikeudenkäyntipöytäkirjaa.

Salmela käsitteli jo pro gradussaan naisten itsemurhia 1800-luvun lopun Suomessa, mutta hänelle jäi omien sanojensa mukaan tarve penkoa aihetta syvemmälle. Tutkimuksellinen aukko tarjoutui hänelle muutenkin, sillä suomalaisella tutkimuskentällä itsemurhia on tutkittu vielä vähän, etenkin sukupuolen näkökulmasta. Salmelaa kiehoikin, miten sukupuoli on vaikuttanut itsemurhan kaltaisen teon ymmärtämiseen ja tulkitsemiseen. Väitöskirjansa naiseen keskittyvällä näkökulmalla hän halusi myös purkaa niin sanottua äitimyyttä väkivallattomasta ja uutta elämää synnyttävästä naisesta.

Tie tohtoriksi

Salmela alkoi pohtia väitöskirjan tekemistä jo maisteriopintojen aikana ja hän siirtyi jatko-opiskelijaksi pian maisteriksi valmistumisen jälkeen syksyllä 2011. Alun harjoittelun jälkeen väitöskirjan aihe kypsyi Salmelan mielessä, ja alkoi puolentoista-kahden vuoden intensiivinen kirjoitusrupeama. ”Kun pääsi kirjoittamisen makuun, se imaisi menessään”, Salmela kuvailee.

Salmela kuitenkin tunnustaa, että jatko-opiskelu-aika oli hänen osaltaan välillä liiankin intensiivistä puristamista ja että hän keskittyi välillä liikaa tutkimukseen. Jatko-opintojen aikana hän osallistui useisiin kotimaisiin ja kansainvälisiin konferensseihin, opetti muutamalla avoimen yliopiston kurssilla, teki toimitustöitä sekä kirjoitti artikkeleita. Salmela ei kannusta nykyisiä jatko-opiskelijoita tekemään yhtä paljon ylimääräisiä töitä väitös-

kirjan ohella, sillä opintouudistuksen myötä jatko-opinnot tulisi suorittaa noin neljässä vuodessa. Hän kuitenkin myöntää, että kaikki oheistyöt tukivat tavalla tai toisella väitöskirjaprosessia. ”Kaikki konferenssisielämäni ja artikkelini liittyivät itsemurhaan, ja niiden kautta aihetta tulikin tarkasteltua eri näkökulmista. Artikkeleita pystyin myös hyödyntämään suoraan väitöskirjassa ja konferenssitkin olivat hyödyllisiä ajatusten testausalustoja”, Salmela kertoo.

Itse väitöstilaisuus stressasi etukäteen esiintymiskammoista Salmelaa. Kaikki jännitys kuitenkin kaikkosi väitöstilaisuuden alettua eikä hän yllätyksekseen haparoinut vastauksissaan. Salmela kuitenkin huomauttaa, että koko väitöskirjaprosessi tietyllä tapaa valmisti häntä väitöstilaisuuteen: valmistautumista helpottivat esimerkiksi hänen esitarkastusvaiheessa saamansa kommentit väitöskirjan teoriapuolesta, josta hän arveli myös vastaväittäjä Pirjo Markkolan esittävän kysymyksiä.

Kaiken kaikkiaan Salmela kokee väitöstilaisuuden hälventäneen hänen esiintymispelkoaan ja antaneen hänelle itseluottamusta. ”Koin, että se oli todella voimaannuttava kokemus. Jos on siis esiintymiskammoinen, niin siitä sitten väittelemään”, hän kehottaa naurahtaen.

Töihin A-klinikkasäätiölle

Melko pian valmistumisensa jälkeen Salmela siirtyi yliopistomaailmasta aivan toisenlaiselle kentälle, kun hän sai keväällä 2018 töitä Helsingistä päihdetyötä tekevältä A-klinikkasäätiöltä.

Salmela työskentelee kehittämissuunnittelijana säätiön sähköisissä palveluissa päihdehaittojen ennaltaehkäisyyn ja työelämään liittyvissä työtehtävissä. Tänä keväänä hän on ylläpitänyt ja tuottanut sote-alan ammattilaisille sekä esimiehille suunnattuja puheeksi ottamisen kursseja, kun taas syksyllä on tiedossa kirjan toimitustöitä ja Asunottomien yöhön liittyviä järjestelyjä.

Salmela kokee opinnoistaan olleen hyötyä työllistymisessä. Erityisen hyödylliseksi hän on kokenut historian ja yhteiskuntaopin opettajan opintonsa sekä verkkopedagogiikkaan erikoistumisen auskultointivuonnaan. Verkkopedagogiikan osaaminen avasi hänelle oven A-klinikkasäätiölle, mutta myös opintojen aikana karttuneet tutkimus- ja tekstintuottamistaidot ovat antaneet hänelle valmiuksia toimia nykyisessä työtehtävässä.

Salmela ei pidä mahdottomana ajatuksena, että palaisi joskus takaisin tutkimustyön pariin yliopistolle, jos esimerkiksi sopiva työtarjous sattuisi eteen. Tällä hetkellä hän haluaa kuitenkin ensisijaisesti jatkaa säätiöllä, jossa työskentelyyn hän on ollut erittäin tyytyväinen. Salmela myöntää kaivanneensa niin sanottuun asiakaspintaan pääsemistä ja eri tavalla yhteiskunnallisesti vaikuttavaan työtä. Näihin A-klinikkasäätiö on tarjonnut hänelle mahdollisuuden.

Tosissaan, mutta ei vakavasti

Salmela tuntee itsensä hyvin kiitolliseksi siitä, että on saanut tohtorintutkimuksen suorittamisen myötä nähdä

aivan omanlaisen maailman. ”Tilastojen valossa vain noin prosentti suomalaisista suorittaa tohtorintutkinnon, mitä ei yliopistolla tule välttämättä ajatella”, hän muistuttaa. Salmela kertoo tohtorintutkinnon opettaneen hänelle etenkin järjestelmällisyyttä ja kriittisyyttä, mistä on ollut hyötyä myös hänen nykyisessä työssään. ”Jos ajattelen esimerkiksi huumeriippuvuutta tai itsemurhia ja miten ne ymmärretään, niin kykenen hahmottamaan ne nyt hyvin monialaisina ja laajoina ilmiöinä. Väitöskirja ja tohtorintutkinto ovat siis tuoneet tietynlaista perspektiiviä ajatteluuni.”

Salmelan mukaan nykyinen yliopisto- ja tutkimusmaailma voi olla raadollinen ja kilpailu rahoituksesta kova, minkä vuoksi hän suosittelee väitöskirjaa suunnittelevia pitämään mielessä muitakin vaihtoehtoja. ”Jos näyttää, ettei rahoitusta tulekaan, niin kannattaa harkita esimerkiksi väitöskirjan tekemistä työn ohella. On myös hyvä miettiä tulevaisuutta väitöskirjan valmistumisen jälkeen, sillä vain pieni osa tohtoriksi valmistuneista työllistyy yliopistolle tai saa postdoc-rahoitusta”, Salmela neuvoo. Samalla hän muistuttaa, että tutkimustoimintaa löytää yliopiston ulkopuoleltakin, kunhan vain pitää mielen avoimena.

Väitöskirjansa kanssa ahertavia Salmela neuvoo tekemään tutkimustaan tosissaan, mutta ei liian vakavasti. ”Väitöskirja on tietysti iso asia, mutta se ei määritä tekijäänsä millään tavalla. Elämässä tärkeintä on elää ja hengittää”, hän kiteyttää.

Arjen virtaa – lukuvuoden 2017–2018 blogiprojekti

Hannu Salmi

Kulttuurihistoria osallistui Turun yliopiston Suomi 100 -ohjelmaan blogiprojektilla, jossa seurattiin sadan vuoden takaista elämänmenoa Turussa päivä päivältä. *Elämää Turussa 1917–1918* -blogi käynnistyi 1. syyskuuta 1917 ja päättyi seuraavana keväänä 31. toukokuuta 1918. Tämä ajanjakso piti sisällään syksyn 1917 epätietai-

suuden tulevasta, Turun Suomalaisen Yliopistoseuran syntyvaiheet, uumoilut lokakuun vallankumouksen vaikutuksista, Suomen itsenäistymisen, uutiset ensimmäisen maailmansodan rintamilta sekä kevään 1918 sisällissodan. Monet arkiset huolet sävyttivät aikakautta, ruuan saatavuudesta poliittisiin levottomuuksiin. Kaupungissa oli toki myös huvituksia, elokuvaesityksiä, sirkusnäytöksiä ja konsertteja, jotka puhkoivat jokapäiväistä elämää.

Moni elämäntarina jäi hankkeesta mieleen, kuten turkulainen merimies Usko Leonard Salonen. Hän oli ollut merimiehenä Uudessa-Seelannissa, kun sota oli syttynyt, ja liittyi Australian armeijaan, jonka mukana hän päätyi Eurooppaan, länsirintamalle. Salosen kohtaloksi koitui kaasukranaatti, joka osui häneen suoraan selkäpuolelta, ja hän menehtyi silmänräpäyksessä. Mieleen jäi myös puuseppä Leino, jota venäläiset matruusit ajoivat takaa läpi kaupungin. Venäjän kirkkokadun ja Puolalankadun kulmassa sijainneen lennätinkonttorin kohdalla sotilaat tavoittivat hänet, kohtalokkain seurauksin.

Hämentävien tapahtumien keskellä ajateltiin myös tulevaa. Kuohunnan vastapainona Turun kaupunginpuutarhuri pohdiskeli *Åbo Underrättelser* -lehdessä tulevaa kevättä ja erityisesti Vartiovuorenmäen istutuksia. Mieleenpainuvia olivat myös punaisen Turun runolliset virkamiehet, jotka kirjoittivat säkeitään lääninhallituksen pöytäkirjojen marginaaleihin! Nämä tarinat jäävät elämään [www-sivustona](http://www.sivustona)

Usko Salosen kuolinilmoitus *Turun Sanomissa* 25.9.1917.

S. Utterin ja A. Reinerin lastentarhan tyttöjä 1910-luvulla. Päiväkoti sijaitsi osoitteessa Itäinen Pitkäkatu 15, Turku. Kuva: Ebeneser-säätiö

osoitteessa <https://blogit.utu.fi/elamaa-turussa/>. Sen ääreen voi palata myöhemminkin. Sivusto on tulkinta siitä, millaista elämä Turussa oli itsenäisyyden alkutaipaleella.

Hankkeeseen osallistui yksitoista kirjoittajaa, ja tekstejä kertyi 274 kappaletta. Yhdeksän kuukauden ajan joka aamu uusi blogiteksti ilmestyi klo 8, viikonloppuisin klo 9, ja se jaettiin myös sosiaaliseen mediaan. Projektia saattoi seurata tilaamalla päivittäiset tekstit suoraan sähköpostiin tai lukemalla Facebook- ja Twitter-päivityksiä. Kun hanke päättyi, Facebookissa oli 568, Twitterissä 372 seuraajaa. Sähköpostitilaajien määrä vaihteli 50:n ja 70:n välillä. Todennäköisesti lukijoita oli enemmän, mutta yksittäisten blogisivujen latauskertoja ei pystytty seuraamaan.

Minulle hankkeen vetäjänä blogi oli intensiivinen kokemus, josta seurasi myös vierotusoireita. Ajastin tekstit etukäteen, mutta sosiaaliseen mediaan jaoin kirjoitukset päivittäin, ensimmäisenä aamutoimena – jo senkin vuoksi, että Twitterissä hashtagit piti räätälöidä aiheen mukaan. Kun yhdeksän kuukauden jakso oli ohi, elämä tuntui kummallisen tyhjältä. Onneksi Kansalliskirjaston historiallinen sanomalehtiarkisto antaa mahdollisuuden jatkaa omatoimisesti menneisyyden seuraamista!

Kansallisilla Historiantutkimuksen päivillä kokoonnuttiin ajankohtaisten teemojen pariin

Reetta Sippola

Historiantutkimuksen nykytila oli laajasti esillä Turun yliopistolla ja Åbo Akademiella lokakuussa 2017 järjestetyillä, järjestyksessään kahdeksansilla historiantutkimuksen päivillä, jonne saapui lähes 350 historiantutkijaa. Eniten esillä olleet teemat problematisoivat digitaalista historiantutkimusta, tunteiden historiaa sekä tutkimuseettisiä kysymyksiä. Kolmen päivän aikana tutkijat esittelivät tutkimustuloksiaan ja projektejaan sekä nauttivat turkulaisesta kulttuurista. Illanvietot järjestettiin juhlavasti Turun linnassa ja ravintola Koulussa.

Monessa esitelmässä kuvattiin, miten tutkimuksessa oli käytetty niin

kutsuttuja digitaalisen humanismin metodeja ja kuinka ne kietoutuivat perinteisen tutkimuksen kanssa yhteen. Digitaaliset työkalut nähtiin toimivina muiden menetelmien rinnalla, eikä suinkaan korvaamassa niitä. Digi-menetelmien historiaa käsittelevässä sessiossa muistutettiin, etteivät tietokoneavusteiset menetelmät ole mikään tämän vuosituhannen keksintö. Reikäkorttidatalla on tehty pioneerityötä jo vuosikymmeniä sitten. Lauantaina Arkenilla järjestettiin humanististen ihmistieteiden laboratorio. Se oli step-in-työpaja, jossa päivystävät digihumanistit esittelivät käynnissä olevien hankkeiden menetelmiä. Heidän kanssaan tutkijat saattoivat arvioida myös sitä, minkälaisia digitaalisia sovelluksia omiin aineistoihin voisi soveltaa.

Toinen toistuva metodinen aihe oli tunteiden historia. Siitäkin on Suomessa tehty väitöskirjoja jo 1990-

© Tiina Mahlamäki

luvulla, mutta nyt se on solahtamassa osaksi yhä useamman tutkimusta – tai ainakin tutkijat ovat nykyään tietoisempia siitä, miten heidän tekemänsä tutkimus sisältää tunteiden historian metodologiaa. Tunteita ja aisteja lähestyttiin monista näkökulmista. Yhdessä sessiossa pohdittiin rohkeutta, kunniaa, häpeää ja sankaruutta islantilaisissa saagoissa ja 1800-luvun Yhdysvalloissa, toisessa puolestaan kokemusten ja tunteiden lomittumista.

Tutkimusetiikka ja historiantutkijan vastuu tuli esiin lukuisissa konferenssiesitelmissä. Historiantutkijat käyttävät paljon aineistoja, joita ei ole luotu virallisiin saati tieteellisiin tarkoituksiin. Esimerkiksi 1700-luvulta löytyy arkistoituja aineistoja, jotka ovat luonteeltaan hyvin yksityisiä. Toisaalta, mitä lähemmäksi tullaan tätä päivää, niin sitä todennäköisempää on, että oma tutkimuskohde ottaa tavalla tai toisella kantaa tällä hetkellä elävien elämään.

Yksittäisten aihetta käsittelevien esitelmien lisäksi aiheesta oli järjestetty aivan oma sessionsa. Täpötäydessä teemasessiossa riitti kommentoitavaa vain vähän aikaisemmin julkaistun *Historiantutkimuksen etiikka* -teoksen aiheista. On tärkeää, että aiheesta on nyt olemassa nimenomaan historian tutkimukseen keskittyvä teos, sillä etiikan alueella riittää paljon avoimia kysymyksiä. Sessiossa pohdittiin, että sellaisiksi tutkijan voikin olla parempi jättää ainakin osa kysymyksistä, sillä vastausyritykset voivat helposti liukua spekuloinnin puolelle ja sisältää moraalisia kannanottoja aiheeseen, josta tietoa

on saatavilla vain rajallisesti ja yksipuolisesti.

Median halun käyttää historiallista tietoa nosti esiin Kirsi Vainio-Korhonen. Tutkija saa kyllä kertoa kiinnostavia tarinoita, mutta tutkittavia ei saa vulgarisoida medianäkyvyyden takia. Skandaaleja ei tule korostaa, vaan niille on etsittävä selityksiä ja yksilön toiminta pitää kontekstualisoida niin, että toiminnan syitä voi ymmärtää. Ohjenuorana voisi pitää, että ihmisiä tulee kohdella kunnioittaen riippumatta siitä, milloin ja missä hän on elänyt.

Tutkimusteemojen ja metodien laajan yhteenkietoutumisen lisäksi historiantutkimuksen luonnetta kuvastaa myös tutkijan joustavuus tarttua erityyppiin työtehtäviin. Esitelmissä erottui kirjo projekteja tai tutkimusaiheita, joihin ammattikunta on osallistunut. Päällimmäisenä taitona lienee tiedon popularisointi. Lisäksi historioitsijalta voidaan odottaa muun muassa lisätyn todellisuuden autenttisuuden suunnittelua.

Turussa järjestettyjen HITU-päivien järjestelytoimikuntaa veti kulttuurihistorian yliopistonlehtori ja Suomen Historiallisen Seuran hallituksen jäsen Maarit Leskelä-Kärki. Toimikunnassa oli mukana opettajia ja tutkijoita kulttuurihistorian lisäksi Suomen, yleisen ja poliittisen historian oppiaineista. Konferenssihoitajana toimi kulttuurihistorian tohtorikoulutettava Liisa Lulu.

Seuraavan kerran konferenssi järjestetään Oulussa lokakuussa 2019.

Oppiaineen ulkomaanmatkat 2017–2018

Emma Saarinen

Kulttuurihistorian oppiaineen väki matkusti ahkerasti ulkomaan kohteeseen lukuvuoden 2017–2018 aikana. Matkoilla muun muassa käytiin konferensseissa, oltiin tutkijavaihdossa ja tehtiin tutkimustyötä.

Eniten matkoja tehtiin Pohjoismaihin. Silja Laine oli mukana ISCH:n vuotuisessa konferenssissa, joka vuonna 2017 järjestettiin Uumajassa. Marja Jalava matkusti Aalborgin yliopistoon Tanskaan, jossa hän osallistui *29th Congress of Nordic Historians* -kongressiin. Hannu Salmi teki useamman matkan Norjaan ja Ruotsiin: hän esimerkiksi piti esitelmän *Digital Humanities Nordic* -konferenssissa Göteborgissa ja teki lokakuussa kaksi asiantuntijavierailua Osloon Norjan tutkimusneuvostoon.

Oppiaineesta matkustettiin paljon myös Britteinsaarille. Kari Kallioniemi suoritti Erasmus-opettajavaihdon Glasgow'n yliopistossa jo alkuvuodesta 2017 ja toimi järjestäjänä ja esitelmänpitäjänä European Popular Culture Associationin (EPCA) kuudennessa kansainvälisessä konferenssissa lontoolaisessa University of the Arts -yliopistossa. Riitta Laitinen piti esitelmän Sheffieldissä järjestetyssä *Habitual Behaviour in Early Modern Europe* -konferenssissa, Reima Välimäki taas Trinity College -yliopistossa Dublinissa *The Waldensians in the Medieval and Early Modern Euro-*

pean Context -konferenssissa. Maarit Leskelä-Kärki vieraili panelistina muun muassa IABA Europen järjestämässä *Life Writing, Europe, and New Media* -konferenssissa King's College London -yliopistossa. Hannu Salmi oli Suomen Akatemian digitaalisten ihmistieteiden tiimoilta niin ikään King's Collegessa sekä University College Londonissa, kun taas Marjo Kaartinen oli mukana Belfastissa *European Social Science History* -konferenssissa.

Kulttuurihistorian henkilökunta on perinteisesti matkustanut Keski-Euroopan kohteisiin, eikä kulunut lukuvuosi tuonut poikkeusta. Asko Nivala oli maaliskesäkuussa 2017 Koneen säätöön post doc -poolin rahoittamassa tutkijavaihdossa Johannes Gutenberg-Universität Mainz -yliopistossa. Riitta Laitinen puolestaan vieraili panelistina *Migration, Memory, Media: Collective Memory and Representations of Intercultural Mobility* -seminaarissa Berliinissä. Sekä Hannu Salmi että Paavo Oinonen matkustivat Puolaan: Salmi piti keynote-luennon Kansalliskirjastojen johtajien symposiumissa Wrocławissa, Oinonen taas työryhmä-esitelmän eurooppalaisen viestintätutkijoiden järjestön ECREA:n radiotutkijoiden sektion organisoimassa *Radio Relations* -konferenssissa Lublinissa. Kari Kallioniemi puolestaan esitelmöi Budapestissa *International Association for Comparative Fascist Studies* (Comfas) -konferenssissa.

Myös Atlantin toiselle puolelle matkattiin. Hannu Salmi toimi kommentaattorina German Studies

Associacionin konferenssissa Atlantassa ja osallistui *Oceanic Exchanges* -hankkeen workshopiin Bostonissa. Yhdysvaltoihin matkustivat myös Niko Heikkilä, joka vieraili San Diegossa *Social Movements and Protest: Ethnicity, Race, and Nonviolence* -konferenssissa, ja Marika Räsänen, joka teki konferenssimatkan Kalamazooon, Michiganiin.

Etelä-Euroopan kohteissakin vierailtiin. Asko Nivala kävi Ateenassa *Romanticism in the Mediterranean World* -konferenssissa ja Hannu Salmi piti esitelmän Trentossa *European Dimensions of Popular Print Culture* -seminaarissa. Marika Räsänen teki kolme matkaa Roomaan: hän oli muun

muassa kutsuttuna puhujana *Reviving Romans* -workshopissa Norjan tiedeinstituutissa ja johtajana kaksiviikkoisella opintomatalla, jolle osallistui kuusi kulttuurihistorian pääaineopiskelijaa.

Yksittäisiä matkoja tehtiin myös Viroon, jossa Maarit Leskelä-Kärki teki tutkimustyötä Granö-stipendiaattina Villa Tammekann -kirjoitusresidenssissä Tartossa, sekä Ranskaan, jossa Teemu Immonen vieraili *The Regional and Transregional in Romanesque* -konferenssissa Poitiers'ssa. Kesäksi 2018 henkilökunnalle on tiedossa matkoja eksoottisiin kohteisiin kuten Georgiaan, Kiinaan ja Meksikoon.

Rooman opintomatalla vierailtiin myös Pompeijissa. © Marika Räsänen

Tutkijavaihdon tuliaisena rakkaus Ranskaan

Marika Räsänen ja Teemu Immonen

Poitiers on pieni kaupunki, jolla on suuri menneisyys. Historiankirjoihin tämä Ranskan keskilännen kaupunki on taltioitunut ennen kaikkea kolmen Poitiers'n taistelun vuoksi. Ensimmäinen käytiin vuonna 507, jolloin kuningas Klodvig I frankkeineen löi Alarik II:n johtamat visigootit ja liitti voiton seurauksena koko nykyisen Lounais-Ranskan nousevaan kuningaskuntaansa. Toisessa, kenties tunnetuimassa taistelussa Kaarle Martel kukisti emiiri Abdulrahmanin islamilaisen armeijan vuonna 732. Kolmatta taistelua vuonna 1356 pidetään usein englantilaisten tärkeimpänä voittona satavuotisen sodan alkutaipaleella. Poitiers'n suuruuden aika on kirjoitettu katujen ja rakennusten nimiin sekä muistomerkkien jalustoihin. Niissä korostuvat Sainte-Croix (Pyhä risti), eli pieni osa Kristuksen ristinpuuta, jonka kuningatar Radegund sai henkilökohtaisena kunnianosoituksena Bysantin keisarilta vuonna 567, Jeanne d'Arc, joka majaili kaupungissa Ranskan kuninkaan vieraana, ja Ranskan amiraali Gaspard II de Coligny, hugenottiarmeijan johtaja, joka moukaroï kanuunoillaan katolilaisten symbolin, katedraalin, ja ennen kaikkea sen takaseinän, pahasti lommoille.

Coligny johdattelee meidät Clanjoen vastarannan kukkulalle paikkaan, johon hän kanuunansa sijoitti. Tälle paikalle Poitiers'n piispa alkoi 1800-luvun lopulla rakennuttaa kato-

lis-kristillistä työväentaloa. Taloa ei kuitenkaan tässä tarkoituksessa otettu koskaan käyttöön, sillä piispan sihteeri kavalsi osan rakennusrahastosta, minkä jälkeen kaupunki osti pystyssä olevat seinät. Uusgoottilaista kirkkoa muistuttava rakennus on tänään yksi pikkiriikkinen osa Ranskan valtiollista koululaitosta. Tähän hugenottijohtajan mukaan nimettyyn Coligny-Cornet'n kouluun suuntasi tyttäreemme toisena Poitiers'n päivänämme saamaan opetus-suunnitelman mukaista sivistystä. Me puolestamme suuntasimme kohti keskustaa, ohi katedraalin, 1500-luvun alun porvarispalatsiin Hôtel Berthelottiin, jossa sijaitsi 18 kuukautta kestäneen tutkimusvaihtomme määränpää, keskiajantutkimuksen keskus Centre d'études supérieures de civilisation médiévale (CESCM).

Romaaniseen kulttuuriin keskitynyt CESCM on alansa merkittävimpiä tutkimuskeskuksia Toronton Pontifical Institutin ohella. Asemastaan huolimatta keskuksessa on mutkaton tunnelma ja samaan tapaan arkinen hyörinä näyttää täyttävän henkilökunnan päivät kuin koti-Suomen yliopistoissakin. Kravatit ja jakut ovat tavallista enemmän ojossa vain silloin, kun arvovaltainen kansallinen komissio tulee tarkastamaan tutkimuksen laatua. Teimme parhaamme ollaksemme hyödyksi työyhteisöllemme kansainvälisen yhteistyön (aidon) ja sen arvioinnin (paperilla) näkökulmista. Järjestimme vierailumme aikana useita tapahtumia yhteistyössä paikallisten kollegoidemme kanssa (workshopit, seminaarit ja konsertit). Lisäksi yhdessä

muiden vierailevien tutkijoiden kanssa kävimme pyörähtämässä useammankin komission edessä elävinä esimerkkeinä keskuksen kansainvälisyydestä.

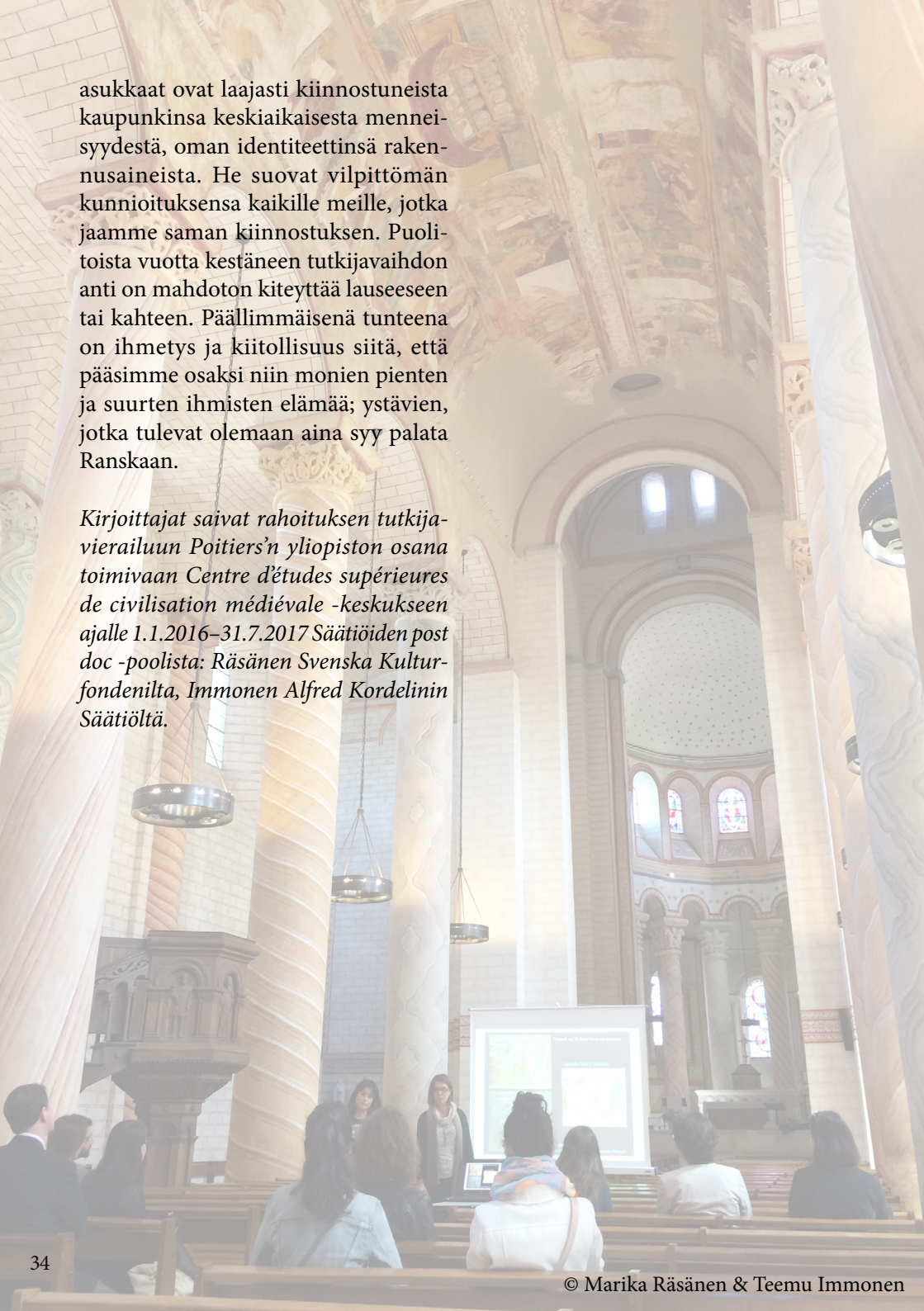
Tutkijavaihtoa ajattelevalle CESC on erinomainen vaihtoehto. Se tarjoaa ammattitaitoisen tutkijayhteisön, joka ottaa avosylin vastaan ulko- ja kotimaiset vierailijat. Poitiers'n yliopistolla on paljon kansainvälistä yhteistyötä, joten asumiseen ja työskentelyyn liittyvät käytännönasiat järjestetään rutii-nilla. Myös tyttäreemme kouluasioihin liittyvä byrokraatia hoidettiin puolestamme. Opiskelijoille ja jatko-opiske-

lijoille keskus järjestää legendaariseksi muodostunutta kesäkoulua *Semaines des études médiévales*, johon sisältyy luentoja ja vierailuja alueen upeisiin keskiaikaisiin kohteisiin.

Kaupunkina Poitiers oli meille sopivan kokoinen ja kotoisa. Yliopistolla on pienessä kaupungissa valtava merkitys, mikä näkyi myös yliopistolla työskentelemisen arvostuksena. Tunsimme olomme tervetulleeksi ei pelkästään työpaikallamme tutkimuskeskuksessa, vaan liikkuessamme kaupungilla ja jutellessamme paikallisten kanssa. On selvää, että Poitiers'n

© Marika Räsänen & Teemu Immonen

asukkaat ovat laajasti kiinnostuneista kaupunkinsa keskiaikaisesta menneisyydestä, oman identiteettinsä rakennusaineista. He suovat vilpittömän kunnioituksensa kaikille meille, jotka jaamme saman kiinnostuksen. Puolitoista vuotta kestäneen tutkijavaihdon anti on mahdoton kiteyttää lauseeseen tai kahteen. Päälimmäisenä tunteena on ihmetys ja kiitollisuus siitä, että pääsimme osaksi niin monien pienten ja suurten ihmisten elämää; ystävien, jotka tulevat olemaan aina syy palata Ranskaan.

Kirjoittajat saivat rahoituksen tutkijavierailuun Poitiers'n yliopiston osana toimivaan Centre d'études supérieures de civilisation médiévale -keskukseen ajalle 1.1.2016–31.7.2017 Säätiöiden post doc -poolista: Räsänen Svenska Kulturfondenilta, Immonen Alfred Kordelinin Säätiöltä.

Teatterialan ammattilaisesta tuli Suomi-fani – tutkijavaihdossa Turun yliopistolla

Emma Saarinen

Kulttuurihistorian oppiaine sai kevätlukukaudella 2018 vierailevan professorin, kun Richard McElvain Fitchburg State Universitysta, Yhdysvalloista saapui opettamaan teatteria ja näyttelemistä Turun yliopistoon Fulbright-ohjelman järjestämän tutkijavaihdon kautta. Fulbright Program on vuonna 1947 perustettu, Pohjois-Amerikan ja muun maailman välillä tapahtuviin tutkija- ja opiskelijavaihtoihin keskittyvä taho. Sen sisällä toimii vaihto-ohjelma Fulbright Finland, jonka kautta myös monet kulttuurihistorioitsijat ovat lähteneet vaihtoon Amerikkaan.

McElvainista piti alun perin tulla high schoolin puhetaidon opettaja, mutta collegesta valmistumisen jälkeen hän päätti toteuttaa unelmansa ja haki opiskelemaan teatteria Bostonin yliopistoon. Ylemmän korkeakoulututkinnon suoritettuaan hän toimi teatterialan freelancerina Bostonin alueella parisenkymmentä vuotta, kunnes päätyi opettajaksi

Fitchburgiin. Sinne McElvain loi kollegoidensa kanssa ammatillisen teatterivalmennusohjelman, jonka opiskelijat ovat menestyneet työelämässä ja voittaneet useita kansallisia kilpailuja ja alan palkintoja. ”Fitchburg oli hyvä paikka, sillä siellä oli jo entuudestaan laaja elokuvaohjelma. Sen kautta opiskelijat saavat esiintymiskokemusta kameran edessä, mistä on hyötyä myös näyttämöllä”, McElvain perustelee. Fitchburgin teatteriohjelman erikoisuutena on opiskelijoiden joka kolmas vuosi toteuttama produktio, joka esitetään Edinburgh Fringessa eli yhdellä maailman suurimmista esitystaiteen festivaaleista.

Teatterihistoriaa ja näyttelemistekniikoita

McElvainin kiinnostus tutkijavaihtoa kohtaan heräsi, kun hänen kollegansa kertoivat omista Fulbright-vaihdostaan Suomessa ja suosittelivat Turkuu myös hänelle. ”Otin yhteyttä Marjoon [Kaartinen] kaksi ja puoli vuotta sitten ja lähettelimme sähköposteja puolin ja toisin. Erään Edinburghin matkan jälkeen matkustin Turkuun viikoksi: tutustuin hiukan kaupunkiin ja pidin siitä paljon”, McElvain kertoo. Hän haki Fulbright-stipendiä kaksi kertaa, joista jälkimmäisellä häntä onnisti. Ensimmäisen hakemuksen yhteydessä McElvainille ehdotettiin tutkijavaihdon suorittamista Helsingissä ja hän tutustuikin sekä pääkaupungin että Tampereen tarjontaan. Turku oli silti kummallakin kerralla hänen ensisijainen valintansa.

Turussa McElvainin piti kaksi kurssia. *History of Western Theatre through the American Prism* -kurssilla tarkasteltiin nimensä mukaisesti länsimaisen teatterin historiaa amerikkalaisin silmin, kun taas käytännönläheisemmällä ja harjoituksiin perustuneella kurssilla *Acting; American Stage and Film Performance Techniques* perehdyttiin amerikkalaisen teatteri- ja elokuva-alan näyttelemistekniikoihin. McElvain kokee olevansa suomalaisen makuun epätavallinen opettaja seurallisuutensa ja osallistaviin harjoituksiin perustuvien kurssiensa vuoksi. ”Mielestäni kurssin ei pidä olla vain muodollista luennointia, vaan ikään kuin viihdyttävä show”, hän toteaa. ”Hyvällä kurssilla pidetään hauskaa: yksittäiset faktat unohtuvat

helposti, sen sijaan hyvät hetket jäävät mieleen.”

McElvainin opetustyyli ja kurssit tarjosivatkin ainutlaatuisen tilaisuuden opiskelijoille, sillä Turun AMK:n Taideakatemia esitystaiteen linjaa lukuun ottamatta Turussa ei ole mahdollista opiskella teatteria korkeakoulutasolla. McElvain kuitenkin havaitsi teatterikulttuurin elävän aktiivisena yliopistolla, ja hänen kurseilleen osallistui monta innokasta ja motivoitunutta opiskelijaa. Ryhmähenki muodostui kursseilla hyvin tiiviiksi, mistä hän ilahtui. ”Kun opettaa teatteria, kyse ei ole vain älyllisestä, vaan myös emotionalisesta yhteydestä; ollaan kuin yhtä perhettä. Näin tapahtui molemmilla kursseilla, mikä oli mielestäni mahtavaa.” Myös

McElvain esitti *The Chess Player* -näytelmänsä Turussa. © Richard McElvain

kulttuurihistorian oppiaineessa McElvain ja hänen teatterikurssinsa otettiin hyvin vastaan. Vaihtonsa loppupuolella häntä pyydettiin pitämään henkilökunnalle pieni kurssi näytelmätekniikoiden osaamisesta ja hyödystä opetuksessa, mistä hän oli hyvin otettu.

Suomalainen teatteri ja yhteiskunta tekivät vaikutuksen

Kurssiansa ohella McElvain ehti käydä luennoilla ja symposiumeissa niin Turussa kuin Helsingissä. Hän pääsi myös esittämään Stefan Zweigin pienoisromaanin *Shakkitarina* (Schachnovelle, 1942) pohjautuvan *The Chess Player* -näytelmänsä Turun ylioppilasteatterissa ja Kansallisteatterissa Helsingissä. Esitykset menivät McElvainin mukaan erinomaisesti: esimerkiksi *Turun Sanomat* antoi näytelmälle kiitettävät arviot ja se sai myös yleisöltä hyvän vastaanoton.

McElvain kävi itsekin monissa teatterinäytöksissä ja vaikuttoi erityisesti näyttelijöiden ja ohjauksen korkeasta tasosta sekä laadukkaiden teatterien suuresta määrästä Turun kokoisessa kaupungissa. Hän myös huomasi, ettei Suomessa teatteriin liitetä samanlaista elitististä leimaa kuten Amerikassa, vaan teatterissa käyvät kaikenlaiset ihmiset nuorista vanhoihin. Hänet kuitenkin yllätti suomalaisen yleisön varautuneisuus. ”Kävin katsomassa *Seitsemän veljestä* ja vaikka en ymmärtänyt kieltä, nauroin silti kovempaa kuin ihmiset ympärilläni”, McElvain kertoo huvittuneena.

Suomesta McElvainilla on vain hyvää sanottavaa. Hän kehuu etenkin suomalaisen yhteiskunnan toimivuutta, turvallisuutta ja ihmisten välillä olevaa luottamuksen tunnetta. ”Täällä ihmiset luottavat yleisesti siihen, että kukin tekee työnsä hyvin tai yrittää saada asiat toimimaan niin hyvin kuin mahdollista. Amerikassa ihmiset ovat sen sijaan paljon kyynisempiä ja taipuvaisempia epäilyyn”, McElvain toteaa.

Myös Suomen koulutusjärjestelmä saa häneltä kehuja. ”Toisin kuin Amerikassa, Suomessa opiskelijat eivät näe koulutusta pelkkänä velvollisuutena, vaan erityisenä tilaisuutena, joka kannattaa käyttää hyödyksi. Tämä sai minut pohtimaan, miten koulutusjärjestelmän tulisi toimia ja miten paljon syvemmälle se voi mennä, kun sekä opettajat että opiskelijat antavat arvoa koulutukselle.”

Kaiken kaikkiaan McElvain kertoo nauttineensa ajastaan Turussa. Kaupunki ei ole hänestä pienen tuntuinen, vaan täällä on kosmopoliittinen ilmapiiri ja paljon kiinnostavia tapahtumia. Hän ystäväystyi useiden uusien ihmisten kanssa ja toivoo yhteydenpidon jatkuvan hänen tutkijavaihtonsa jälkeenkin. ”Haluaisin päästä käymään täällä vielä toistekin, minulla oli niin mahtavaa.”

Kulttuurihistorian seuran toimintavuosi 2017

Henna Karppinen-Kummunmäki & Karoliina Sjö

Vuosi 2017 oli Kulttuurihistorian seuran (KHS) ensimmäinen kokonainen toimintavuosi. Sen aikana seura järjesti omia ja osallistui lukuisiin tapahtumiin sekä kehitti edelleen toimintaansa. Seuran puheenjohtajana toimi ja toimii edelleen akatemiaprofessori Hannu Salmi.

Seuran avajaisia vietimme 24.5.2017 Turun Kirjakahvilassa. Ohjelmassa oli muun muassa paneelikeskustelu Kirjakahvilan historiasta. Keskusteluun osallistui Kirjakahvilan perustajia ja aktiiveja, kuten Tapio Onnela, Topi Ruotsalainen, Silja Laine ja Tom Linkinen. Lisäksi kulttuurihistorioitsija Niina Siivikko kertoi saamelaisuudesta

ja Ulpu Mattus-Kumpunen joikasi. Julkistimme avajaisissa myös seuran oman Capsa Historiae -kirjasarjan ensimmäisen teoksen, Juha Isotalon *Herodotoksen ja Thykydideen ideaalit ja historianankirjoitus*. Loppuillasta juhliloita tanssittivat funkin, soulin ja housen tahdissa DJ Burckhardt ja Lauri. Viilestä toukokuun illasta huolimatta paikalla oli oikein mukavasti väkeä. Seura sai siis hyvän, yhteisöllisen alun toiminnalleen.

Osallistuimme vuonna 2017 myös Turun Kaupunginosaviikoille ja järjestimme Turun kaupunginkirjastossa luentosarjan *Maamme. Itsenäisen Suomen kulttuurihistoria* -kirjan (2016) pohjalta. Olimme myös mukana Turun Kirjamessuilla, jossa jaoimme osaston yhdessä Turun Historiallisen Yhdistyksen, Sigillumin ja Suomen Keskiajan Arkeologian Seuran kanssa. Osas-

tolla seuran jäsenet kertoivat seuran toiminnasta sekä kulttuurihistoriasta ja historiantutkimuksesta yleensä. Lisäksi järjestimme messuilla kaksi paneelikeskustelua, joissa pohdittiin historian tutkimuksen etiikkaa ja moniäänisen Suomen kulttuurihistoriaa.

Teimme vuoden aikana yhteistyötä muiden yhdistysten ja toimijoiden kanssa ja osallistuimme esimerkiksi *Turun seudun moderni arkkitehtuuri* -kurssin toteuttamiseen Bryggman-instituutin kanssa. Olimme myös mukana kulttuurihistoriallisesti arvokkaassa kulttuuritehdas Manillassa, kun Aurinkobaletti järjesti yhteistyössä Aino Kallas Seuran, Kulttuurihistorian seuran ja Turun yliopiston SELMA-tutkimuskeskuksen kanssa naistaiteilijoita käsittelevän keskustelutarjan *Rajojen yli: viisi keskustelua naisesta*. Keskustelut kokosi kulttuurihistorioitsija ja elämäkertatutkija Maarit Leskelä-Kärki, joka toimi myös keskusteluiden vetäjänä.

Muita vuoden tapahtumia, joissa olimme mukana, olivat muun muassa Turun yliopiston humanistipäivät ja kulttuurihistorian oppiaineen järjestämä kevätseminaari *AIDS! Katseita sairauden kulttuurihistoriaan*. Näiden lisäksi olimme esillä ja myimme kulttuurihistoriallisia julkaisuja valtakunnallisilla Historiantutkimuksen päivillä Turussa 19.–21.10.2017 ja kulttuurihistorian oppiaineen Veikko Litzen-luennolla 1.12.2017. Vuoden päätteeksi järjestimme jäsenretken Luostarinväen käsityöläismuseoon.

Vuosi 2017 oli siis erilaisia tapahtumia ja yhteistyökuvioita täynnä. Saimme mukavasti uusia jäseniä mukaan toimintaan. Vaikka alkuvaiheessa toimintamme on keskittynyt Turkuun, on seurasta tulevaisuudessa tarkoitus tehdä valtakunnallinen. Pyrimme näin tavoittamaan eri puolilla Suomessa asuvat, kulttuurihistoriasta kiinnostuneet ihmiset. Toivotammekin kaikki seurasta ja kulttuurihistoriasta kiinnostuneet mukaan toimintaan!

Kirjoittajat ovat seuran hallituksen ja tapahtumatiimin jäseniä.

Kulttuurihistorian seura (KHS)

Kulttuurihistorian seura edustaa Suomessa tieteenalansa kansainvälistä kattojärjestöä International Society for Cultural Historya (ISCH). Seuran tavoitteena on edistää kulttuurihistoriaa tieteenalana sekä tukea kulttuurihistorian opetusta ja yleistä tunnettuutta. Seura järjestää muun muassa kokouksia, esitelmä- ja opetustilaisuuksia ja pyrkii edistämään oman alansa tiedotus- ja julkaisutoimintaa.

International Society for Cultural History (ISCH)

Kansainvälinen kulttuurihistorian seura on vuodesta 2007 lähtien toiminut kulttuurihistorian tutkimusta tukeva tieteellinen yhdistys. Suomalainen Kulttuurihistorian seura (KHS) on ISCH:n tytäryhdistys. ISCH toimittaa omaa tieteellistä aikakauslehteä, kaksi kertaa vuodessa ilmestyvää *Journal of the International Society of Cultural History* sekä kirjasarjaa. Lisäksi seura järjestää vuosittain konferensseja: vuoden 2017 konferenssi järjestettiin Ruotsin Uumajassa. Turkulaiset kulttuurihistorioitsijat ovat osallistuneet aktiivisesti sekä seuran toimintaan että hallintoon.

Suomen Historiallinen Seura (SHS)

Vuonna 1875 Helsingissä perustettu Suomen Historiallinen Seura on Suomen vanhin tieteellinen historiallinen yhdistys. Seuran tavoite on edistää historiantutkimusta ja tuntemusta. Tätä nykyä seura organisoii tutkimushankkeita, järjestää erilaisia konferensseja ja seminaareja ja julkaisee yhteistyössä Historian Ystävien Liiton kanssa *Historiallista Aikakauskirjaa*, Suomen merkittävintä historia-alan tieteellistä aikakauslehteä. SHS edustaa Suomea kansainvälisessä historiantutkimuksen CISH-seurassa. Vaikka SHS on ensisijaisesti tieteellinen seura, sen perusjäsenyys on kaikille avoin.

Turun Historiallinen Yhdistys (THY)

THY on vuonna 1923 perustettu kaikille avoin seura, jonka tavoitteena on edistää historiantutkimusta ja historiatieteellistä harrastusta. Yhdistys julkaisee kahta vertaisarvioitua teossarjaa, jotka ovat *Historia Mirabilis* ja *Turun Historiallinen Arkisto*. Yhdistys järjestää myös julkisia tapahtumia, avoimia luentosarjoja sekä retkiä ja matkoja niin kotimaahan kuin ulkomaille. Turun yliopiston historia-aineiden ainejärjestön Kritiikin jäsenet ovat automaattisesti myös THY:n jäseniä.

Lisätieto:

<https://kulttuurihistoria.net>

<http://www.culthist.net/>

<http://www.histseura.fi/>

<http://thy.fi/>

Tutkimusta aallonharjalla – tutkimusverkosto AHA kokoaa yhteen humanistisen alan meri- tutkijat

Emma Saarinen

Viimeisen kymmenen vuoden aikana Turun yliopiston humanistisessa tiedekunnassa on julkaistu monta meriaiheista tutkimusta. Syntyi tarve verkostolle, joka kokoaisi yhteen humanistisen ja yhteiskuntatieteellisen alan meritutkijat, ja näin näki päivänvalon tutkimuslaboratorio Aallonharjalle (AHA).

AHAN toiminta lähti liikkeelle pari vuotta sitten, kun yliopistolla alettiin kerätä tietoa merta ja merenkulkua käsittelevää strategista teemakonaisuutta varten. Kartoituksessa huomattiin, että yliopistossa on tehty yllättävän paljon meri- ja vesistöaiheista ihmistieteellistä tutkimusta pro gradu -tutkielmista alkaen. Tutkimusta oli kuitenkin tehty ilman yhteistyötä muiden meritutkijoiden kanssa: kartoituksen jälkeen muutamat meritutkijat päättivät kokoontua ja luoda alustavasti ilman yliopiston organisointia toimivan itsenäisen verkoston.

AHAN yliopistolla toimiva ydinryhmä, johon kuuluu tutkijoita esimerkiksi kulttuurihistorian, yleisen historian, kansatieteen ja uskontotieteen oppiaineista, tekee keskenään tiivistä yhteistyötä, mutta laajemmin katsottuna AHAN toiminnassa ovat mukana kaikki, jotka tekevät meritutkimusta Turun

yliopiston humanistisessa tiedekunnassa. AHAN ydinajatuksena on koota yhteen meriaiheita tutkivat ihmiset ja antaa mahdollisuus verkostoitua samaa tutkimusaihetta käsittelevien kesken. AHA toimii samalla tukiverkostona meritutkijoille ja auttaa saamaan näkyvyyttä omalle tutkimukselle sekä löytämään uusia keinoja saavuttaa omia henkilökohtaisia tavoitteita.

AHA on toiminut pitkälti vapaaehtoistyönä tutkijoiden muiden töiden ohella, ja se vasta suunnittelee yhteistä julkaisutoimintaa. Tutkimusverkosto on kuitenkin järjestänyt erilaisia tapahtumia kuten Meritutkimuspäivät huhtikuussa 2016, Studia Generalia -luentosarjan Forum Marinumin kanssa syksyllä 2017 sekä Meritutkimusseminaarin toukokuussa 2018. Lisäksi verkoston ohjelmaan kuuluu säännöllisten tutkimusseminaarien järjestäminen, jonne jokainen halukas voi tuoda omia papereitaan ja tutkimusideoitaan kommentoitavaksi.

Verkostoitumisen merkitys

Kulttuurihistorian tohtorikoulutettava Otto Latva oli mukana jo tutkimusverkoston ideoinnissa. AHAN kautta hän on saanut tutkimusideoita ja verkostoitunut uusien ihmisten kanssa. Latva on esimerkiksi päässyt AHAN kautta keskustelemaan luonnontieteilijöiden kanssa, jotka ovat vanhan humanisteja vähättelevän asenteen sijaan korostaneet, että ihmistieteilijöitä tarvitaan täydentämään luonnontieteellistä tutkimusta.

Latvan mukaan meriaiheista tutkimusta on aina tehty jossain määrin humanistisissa tieteissä, mutta viime vuosina tämä tutkimus on kokenut muutoksia. ”Aikaisemmin on tutkittu lähinnä laivoja ja merenkulkua kvantitatiivisella otteella, nykyään humanistit tarkastelevat aihetta enemmän ympäristöhistorian näkökulmasta lähestyen siten biologisten kenttää. Esimerkiksi eläintutkimus ja ilmastonmuutos ovat alkaneet näkyä yhä enemmän”, Latva kuvailee kehitystä. Kulttuurihistoriassa meritutkimus ei ole hänen mukaansa koskaan kokenut erityistä buumia. Aihetta käsitteleviä opinnäytteitä löytyy oppiaineesta muutama, mutta muuten merta ja merenkulkua on lähinnä sivuttu aikaisemmassa tutkimuksessa.

Latva valmistelee parhaillaan väitöskirjaa, joka käsittelee syvänmeren eläimen, jättiläiskalmarin, eläinkäsityksen muodostumista länsimaisessa kulttuurissa. Meri ja sen eliöt ovat kiinnostaneet häntä nuoresta lähtien. ”Yläasteella toiveammattini oli meribiologi, joka tutkii syvänmeren alueita ja kulkee sukellusveneellä monien kilometrien syvyydessä. *Tappajahai* ja muut populaarikulttuurin sisällöt saivat kuitenkin pääni kääntymään ja totesin parhaaksi tutkia aihetta vain kirjoista,” hän kertoo hymyillen. Meritutkimus pyöri Latvan mielessä läpi hänen opintojensa, vaikka hän tekikin pro gradunsa aivan erilaisesta aiheesta eli rautatien vaikutuksesta pieneen suomalaiskylään. Kiinnostusta meriaiheiseen tutkimukseen antoi etenkin julkisessa keskustelussa vellonut ajatus siitä, että meri

voitaisiin kytkeä inhimillisen kulttuurin ulkopuolelle. ”Mielestäni on kummallista pitää merta täysin historiattomana tilana. Noin 98 prosenttia kaikesta elintilasta maapallolla on meren alla ja siellä elävien eliöiden oma elämänskaari ja toiminta heijastuvat maapallon vointiin ja sitä kautta myös ihmisiin,” Latva pohtii.

AHAN tärkein anti Latvalle on ollut verkostoituminen ja ajatustenvaihto. Hänelle on selvää, että nykyisessä tutkimusmaailmassa ei kannata poteroitua ja että monitieteellisen tutkimuksen määrä tulee kasvamaan tulevaisuudessa. ”Verkostot voivat luoda keskustelu ympäristöjä, joissa omat näkemykset joutuvat koetukselle ja joissa toisaalta voi saada jotain uutta isommalta yleisöltä. Harvemmin ilman tällaista verkostotoimintaa olisin joutunut niihin tilanteisiin, joissa pääsee keskustelemaan samantyyppisistä asioista sellaisten ihmisten kanssa, jotka tulevat aivan erilaisista metodologisista lähtökohdista”, Latva toteaa.

Lisätietoja:

<https://aallonharjalle.wordpress.com/>

Tutkimuskeskukset

Kulttuurihistorioitsijat ovat mukana useissa monitieteisissä tutkimuskeskuksissa. Osa kulttuurihistoriaan läheisesti sidoksissa olevista keskuksista on toiminut jo kauan, mutta joukossa on myös uusia tulokkaita.

Centre for the Study of Storytelling, Experientiality and Memory (SELMA)

Kesällä 2015 perustettu SELMA on yleisen kirjallisuustieteen professori Hanna Meretojan ja kulttuurihistorian yliopistonlehtori Maarit Leskelä-Kärjen aloitteesta käynnistynyt monitieteinen tutkimuskeskus. SELMA tutkii tarinankerronnan, kokemuksellisuuden ja muistin välisiä keskinäisiä riippuvuussuhteita näkökulmista, joita useat toiminnassa mukana olevat humanistiset oppialat ja myös taiteilijat tuovat mukanaan. Keskuksen tarkoituksena on tuoda yhteen ja entisestään kehittää jo olemassa olevaa narratiivisuuden, kokemuksen ja kulttuurisen muistin käsitteiden ympärillä käytyä keskustelua. SELMA järjestää säännöllisesti avoimia seminaareja, symposiumeja ja muita tapahtumia.

Centre for the Study of Christian Cultures (CSCC)

CSCC on yksi humanistisen tiedekunnan tutkimuskeskuksista, jonka toiminnassa kulttuurihistoria on aktiivisesti mukana. Keskus kerää yhteen erilaisia humanistisia ja yhteiskuntatieteellisiä näkökulmia kristinuskon tutkimukseen ja pyrkii kehittämään yhteistyötä näiden välillä. Esimerkiksi politiikan, aatteiden, taiteiden, kulttuurin ja talouden suhteet kristinuskoon ovat kaikki CSCC:n tutkimusaiheita. Syksyllä 2018 CSCC järjestää kansainvälisen konferenssin kristinuskosta ja politiikasta. Konferenssin keynote-luennot ovat avoimia kaikille kiinnostuneille.

Turku Centre for Medieval and Early Modern Studies (TUCEMEMS)

TUCEMEMS tutkii esimodernia aikaa myöhäisantiikista aina 1700-luvulle saakka erilaisista historia-, kulttuuri- ja kielitieteellisistä näkökulmista. Tutkimuskeskus kerää yhteen useiden Turun yliopistossa toimivien aineiden tutkimusnäkökulmia ja tutkijoita ja luo heille mahdollisuuden uusien näkökulmien ymmärtämiseen. TUCEMEMS organisoii yhteistyötahojen kanssa vanhojen aikojen opintokokonaisuutta, joka käsittelee ajanjaksoa esihistoriasta uudelle ajalle saakka. Vanhojen aikojen opintokokonaisuus on vapaa sivuaine kaikille Turun yliopiston opiskelijoille.

The International Institute for Popular Culture (IIPC) ja The European Popular Culture Association (EPCA)

IIPC on monitieteinen populaarikulttuurin historiaan ja nykyilmioihin keskittynyt tutkimusinstituutti, jota johdetaan osin kulttuurihistorian oppiaineesta. Instituutti on kansainvälinen keskus, jonka julkaisut, esitelmät, tutkijavierailut ja projektit edustavat mahdollisimman laajasti Turun yliopiston HKT-laitoksella tehtävää populaarikulttuurin tutkimusta. IIPC haluaa määritellä populaarikulttuurin tutkimuksen mahdollisimman laajasti ja kansainvälisesti. Sen toimintaan liittyy vahvasti myös eurooppalainen populaarikulttuurin tutkimusorganisaatio EPCA, jota johdetaan Turusta. Järjestö järjestää vuosittain ympäri Euroopan EUPOP-konferensseja, joihin toivotaan mukaan myös kulttuurihistoriasta kiinnostuneita opiskelijoita ja tutkijoita.

Lisätietoja:

<https://selmacentre.wordpress.com/>

<http://cscce.utu.fi/>

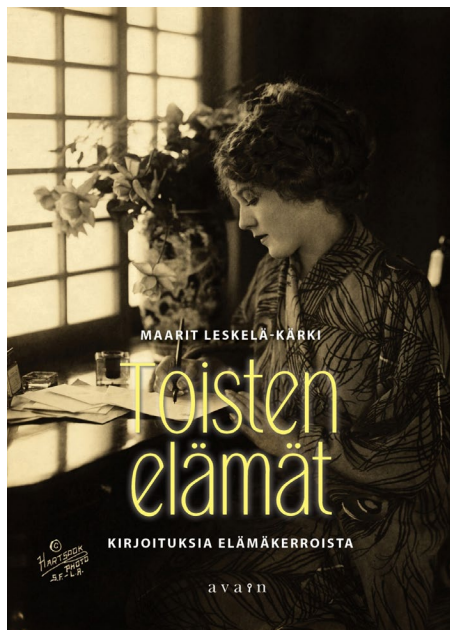
<http://tucemems.utu.fi>

<https://iipcblog.wordpress.com/>

<https://epcablog.wordpress.com/>

Kirja muistamisesta ja toisten elämistä

Maarit Leskelä-Kärki

Se, mitä ja miten kerromme muista, kertoo siitä keitä me olemme, niin yksilöinä kuin yhteiskuntana. Muistaminen korostuu hetkinä, jolloin tarve kulttuuriselle muistamiselle herää, kuten itsenäisyytemme satavuotisjuhlavuonna tai nyt, kun muistamme sadan vuoden takaista sisällissotaa. *Toisten elämät. Kirjoituksia elämäkerroista* (Avain 2017) avaa elämäkerrallisen muistamisen ja kirjoittamisen historiaa.

Kirjassa tarkastelen elämäkertaa lajina ja muotona sekä sen historiallista merkitystä. Erityisen kiinnostunut olen ollut naiskirjoittajien unohdetusta roolista suomalaisessa elämäkertaperinteessä. Sellaiset naiskirjoittajat

kuten Tyyni Tuulio tai häntä varhaisempi Helena Westermarck ovat omalla kirjallisella työskentelyllään luoneet naishistorian traditioita, joille myös akateeminen naishistoriantutkimus on voinut tutkimustaan perustaa. Saksanjuutalaisesta kulttuurisalongin ylläpitäjästä Rahel Varnhagenista taas kulkee pitkä ja kiehtova elämäkerrallinen linja, kun hänestä ovat kirjoittaneet niin suomalainen Helmi Krohn kuin toinen saksanjuutalainen Hannah Arendt. Aino Kallasta taas voi pitää varhaisen psykologisen elämäkertaperinteen aloittajana.

Pohdin kirjassani elämäkerran paikkaa suhteessa historiakulttuuriin ja historiapolitiikkaan, mutta myös taiteen keinoja kertoa menneistä elämistä. Viime vuosina suomalaisessa teatterissa on nostettu näytelmien aiheeksi harvinaisen paljon historiallisia naisia kuten esimerkiksi Maria Jotuni, Edith Södergran, Katri Vala, Aino Kallas, Tove Jansson tai Irja Salla. Teatterimaailma nostaa esiin yllättävämpiä ja marginaalisempia hahmoja kuin kirjallisuus, jossa vuodesta toiseen suurimman huomion saavat vanhojen presidenttien elämäkerrat.

Alun perin naisten elämäkertakirjoittamisen historiaksi kaavailtu populaari tietoteos kasvoi laajemmaksi tutkielmaksi elämästä kirjoittamisesta. Halusin pohtia, mitä toisten elämät meille tarkoittavat ja miksi haluamme niistä kertoa ja kuulla. Pyrin myös tietoisesti kirjoittamaan väljemmin ja huomasin, kuinka haastavaa on päästää irti totutuista akateemisista konventioista – etenkin kun aikaa kirjoittami-

selle oli niukasti. Vapaa kirjoittaminen tarvitsee vapautta myös ympärilleen.

Samalla kun kirjoittamisessa oli vapautta, oli se myös omakohtaisempaa. Ehkä juuri siksi oman, laajalle yleisölle tarkoitetun kirjan julkaiseminen, ilman kirjoittajakollektiivin tarjoamaa suojaa, jännitti aivan uudella tavalla. Kirjoittaminen opetti kuitenkin irti päästämisen taidon. Jokaista tekstiähän voi hautoa vuosikausia. Mutta jotta pääsisi eteenpäin, on annettava tekstin kulkea omia

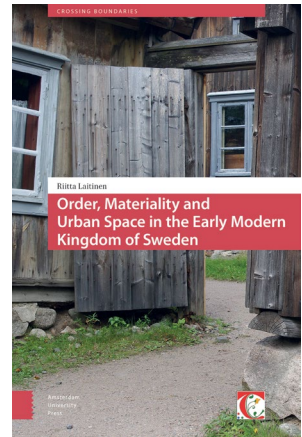
menojaan, toivotettava sille parasta, ja halutessa pelätä pahinta. Vasta sitten voi löytää tilaa uudelle itsessään – ja kenties luottaa aiempaa enemmän siihen, että kirjat löytävät omimman muotonsa ja parhaassa tapauksessa juuri ne oikeat lukijat.

Teksti on julkaistu aiemmin Turun yliopiston humanistisen tiedekunnan Hiiskuttua -verkkolehdessä.

Muita kirjajulkaisuja

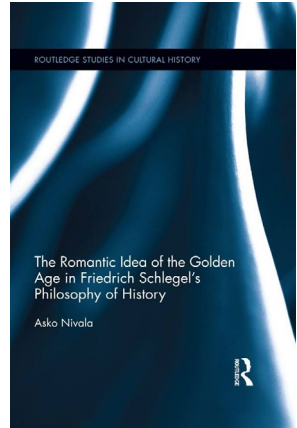
Riitta Laitinen: *Order, Materiality, and Urban Space in the Early Modern Kingdom of Sweden*. Amsterdam University Press, 2017.

TUCEMEMS:n julkaisemassa, Suomen Akatemian akatemiaturkijana tehdyn tutkimuksen tuloksena syntyneessä teoksessa tarkastellaan 1600-luvun Turun arkea tilallisuuden ja materiaalisuuden näkökulmasta. Kirjassa kiinnitetään huomio ihmiseen ruumiillisena, ympäristönsä kanssa vuorovaikutuksessa olevana olentona ja osoitetaan, kuinka ihminen on tilallisesti järjestynyt ja järjestävä olento. Kaupunkilaisten asumisen tarkastelussa esitetään esimerkiksi kuinka kodit olivat samaan aikaan jaettua tilaa sekä henkilökohtaista ja rajattua tilaa, kun taas kaupungin rajojen käytännöt osoittavat esimerkiksi jatkuvaa liikkumista ja aikakauden hierarkkisen yhteiskunnan huomioon ottaen odotettua laajempaa kaupunkilaiseksi sisällyttämistä.

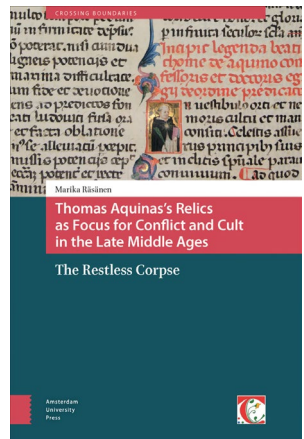
Asko Nivala: *The Romantic Idea of the Golden Age in Friedrich Schlegel's Philosophy of History*. Routledge Studies in Cultural History, 2017.

Teoksessa lähestytään romanttista kulta-aikaa uudesta näkökulmasta saksalaisen varhaisromantikon Friedrich Schlegelin (1772–1829) teosten kautta. Schlegelin mukaan ajatus menneestä kulta-ajasta historian alussa oli itsessään jo antiikin aikana syntynyt kuvitelma vailla historiallista perustaa, ja että kulta-aika ei ollut mennyttä, vaan se tulisi pikemminkin tuottaa tulevaisuudessa. Schlegel ymmärsi oman nykyisyytensä *kairos*-käsitteen avulla, joka painotti julkisen toimijuuden ja retoriikan avaamia poliittisia mahdollisuuksia. Tästä syystä hänen historia-ajattelua ei voida pelkistää mihinkään historiassa vallitsevaan ennalta-annettuun lunastuksen kaavaan, sillä tulevaisuus määräytyi Schlegelille nykyisessä vallitsevien mahdollisuuksien toteuttamisen kautta.

Marika Räsänen: *Thomas Aquinas's Relics as Focus for Conflict and Cult in the Late Middle Ages*. The Restless Corpse. Amsterdam University Press, 2017.

Teos tarjoaa uudenlaisen näkökulman Tuomas Akvinalaiseen (k. 1274), joka tunnetaan parhaiten filosofina ja Aristoteleen ajattelun kristillistäjänä. Vuonna 1323 pyhimykseksi julistetun Tuomaan hauta Fossanovan luostarissa oli tärkeä hartauspaikka ja paikka, josta haettiin apua erilaisiin vaivoihin 1200-luvun lopusta lähtien. Tuomaan pyhä läsnäolo oli tavoiteltua ja erityisen konkreettista se oli hänen pyhäinjäänteissään. Reliikit, joita monet tahot janoivat, päätyivät noin satavuotisen kinastelun päätteeksi paavi Urbanus V:n määrääminä jaettavaksi dominikaaneille Toulouseen ja Ranskan kuninkaalle Pariisiin vuonna 1369.

Esoteerisuuden jäljillä – Uuden etsijät -hanke esittäytyy

Maarit Leskelä-Kärki

Uuden etsijät. Esoteerisuus ja uskonnollisuuden murros modernisoituvassa Suomessa, 1880-1940 on monitieteinen tutkimushanke, joka luotaa suomalaisen esoteerisuuden kulttuurihistoriaa 1880-luvulta 1940-luvulle. Hanke on ollut verkostomaisena olemassa kolmen vuoden ajan, ja vuoden 2018 alusta lähtien hanke saa rahoitusta Koneen säätiöltä kolmen vuoden ajan.

Esoteeristen liikkeiden ja aatevirtausten historia on pitkä ja sen piiriin mahtuu laaja valikoima käsityksiä, uskomuksia ja ideologioita. Pelkistetyimmillään esoterian käsite kytkeytyy ajatuksen salatusta tiedosta, josta on haettu vastauksia olemassaolon suuriin kysymyksiin. Tässä hankkeessa kiinnostus kohdistuu moderniin länsimaiseen esoteriaan ja sen kulttuuriseen nosteseen 1800-luvulta lähtien. Haluamme tutkia esoteeristen liikkeiden ja ajatusvirtausten moninaista kulttuurista vaikutusta ja näkökulmamme nousee erityisesti yksilöistä sekä laajoista henkilöarkistoista.

Hankkeemme nimeä voi pitää monimerkityksisenä. Yhtäältä on kyse modernin uskonnollisuuden ja esoteerisuuden tutkimuksen kentällä kehitetystä etsijyyden käsitteestä. Toisaalta olemme kiinnostuneita etsijyydestä aikalaiskäsitteenä. Suomessa ”totuuden etsimisestä” ja ”totuudenetsijöistä” alettiin puhua viimeistään 1900-luvun taitteessa paitsi teosofiaan ja uuteen ”henkisyys-” liit-

tyen myös erityisesti taiteilijoiden ja kirjailijoiden kohdalla.

Haluamme hankkeessamme tarkastella tätä etsimistä mahdollisimman avoimena ja laaja-alaisena prosessina, niin ihmisten kuin kulttuurienkin välisenä toimintana, jossa mikään ei ole ennalta lukkoon lyötyä tai kategorisoitua. Suurin osa tutkimistamme henkilöistä ei pitäytynyt yhteen liikkeeseen tai uskomukseen, vaan etsi moniaalta ja aina uusista suunnista – toisinaan se tuotti tulosta ja ”henkinen koti” tuntui löytyneen, toisinaan etsintä jatkui läpi elämän. Toiminta, toimijuus ja prosessimaisuus sekä eri liikkeiden ja ilmiöiden toisiinsa limittyminen on kulttuurihistoriallisesti kiinnostavaa.

Haluamme ymmärtää aikaisten tarvetta hakeutua uudenlaisten liikkeiden äärelle, ymmärtää heidän henkisyyskaipuutaan ja nähdä, miten eri tavoin se kietoutuu taiteeseen, tieteseen, politiikkaan, ajatteluun ja uudelleenlaisen subjektiivisuuden muotoutumiseen. Pyrimme näkemään heidät osana aikaansa ja kansainvälistä liikkeiden kenttää.

Katseen tarkentaminen suomalaisiin toimijoihin muuttaa tulkintoja myös eurooppalaisen esoteerisuuden vaikutushistoriasta, koska suomalaiset teosofiasta, antroposofiasta, spiritualismista, parapsykologista ja muista virtauksista kiinnostuneet toimijat olivat läheisessä yhteydessä eurooppalaisiin tekijöihin. Lähestymistapamme on kulttuurihistoriallinen, mutta hanke on vahvan monitieteinen, kun mukana on niin uskontotieteilijöitä, taidehistorioitsijoita

kuin kirjallisuuden tutkijoitakin ja eri tutkijauran vaiheessa olevia väitöskirjan tekijöistä professoreihin.

Hankkeen piirissä on tehty useita julkaisuja kuten *Historiallisen Aika-*kauskirjan teemanumero *Modernin länsimäisen esoterian historia* (2/2017) sekä *Approaching Religion* -lehden teemanumero *The history of modern Western esotericism: Individuals, ideas, practices*, joka on avoimesti netissä luettavissa. Hanke tekee tiivistä yhteistyötä Donnerska instituutin kanssa ja järjestää siellä kansainvälisen konferenssin kesäkuussa 2019. Järjestämme myös pienempiä seminaareja ja symposiumeja sekä opetusta kuten syksyllä 2018

kurssin *Moderni esoteerisuus taiteessa, tieteessä ja populaarikulttuurissa*.

Hanke tuottaa erilaisia julkaisuja ja päätavoitteena on laajalle yleisölle suunnatun kulttuurihistoriallisen teoksen *Uuden etsijät* kirjoittaminen. Tieteellis-taiteellisena hankkeena tuotamme erilaisia taiteellisia produktioita yhteistyössä eri tahojen kanssa. Lisäksi hanke järjestää muun muassa näyttelyjä Gallen-Kallela -museossa, Tikanojan taidekodissa sekä Päivälehden museossa.

Hankkeen toimintaa voi seurata kotisivuilla: <https://uudenetsijat.com/>. Lisäksi toimimme sosiaalisen median kanavilla.

Kuvassa hankkeen tutkijoita, vasemmalta oikealle takarivistä alkaen: Pekka Pitkälä, Antti Harmainen, Tiina Mahlamäki, Julia von Boguslawski, Marja Lahelma, Marjo Kaartinen, Nina Kokkinen, Jasmine Westerlund, Maarit Leskelä-Kärki ja Jukka Vornanen

Muita tutkimushankkeita

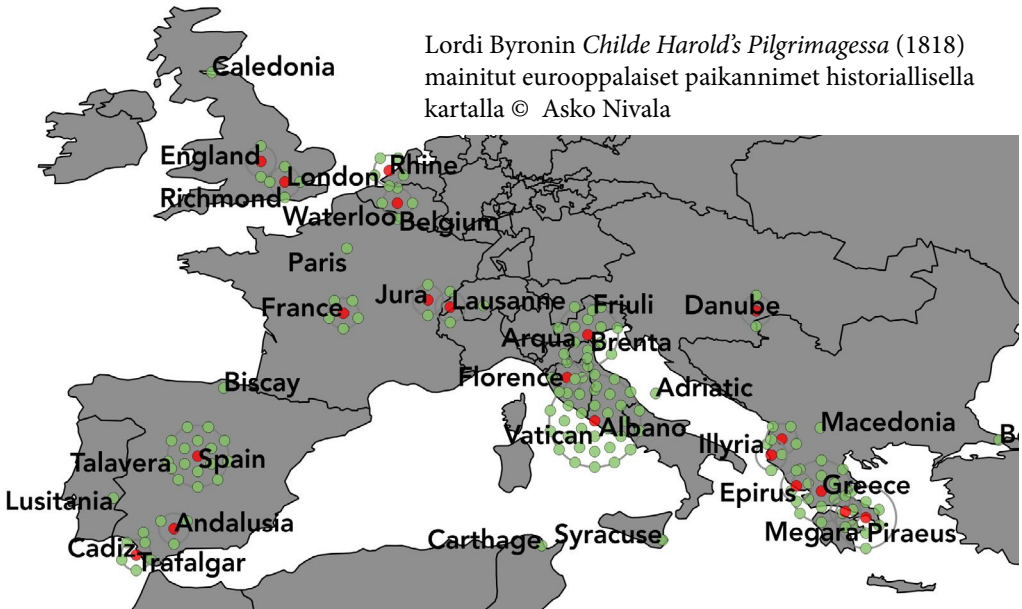
Emma Saarinen

FT Asko Nivalan hanke *Romantic Cartographies: Lived and Imagined Space in English and German Romantic Texts, 1790–1840* soveltaa digitaalisten ihmistieteiden menetelmiä 1790–1840-lukujen saksalaisen ja englantilaisen romantiikan fiktion ja matkakirjallisuuden tutkimukseen. Hankkeessa kehitetty geoparsing-ohjelmisto mahdollistaa paikkatietojen louhimisen esiin poikkeuksellisen suuresta tekstimassasta, tuottaen uutta tietoa keskusten ja periferian sekä urbaanien ja luonnonpaikkojen välisestä suhteesta romantiikassa.

Dosentti Paavo Oinonen koordinoi hanketta *Audiovisuaalinen kulttuuri ja ajan sykliset rakenteet 1920-luvulta 1990-luvun loppuun*. Käynnistymässä

olevan hankkeen tavoitteena on tutkia sähköisen median merkitystä ajallisten syklien rakentajana ja siten arkielämän sekä suomalaisen elämäntavan muokkaajana. Se yhdistää laajoja tietoaaineistoja, louhii dataa ja kehittää tutkimus- sekä analyysimenetelmiä. Projekti sai Turun Yliopistosäätiöltä käynnistämispurakan. Suunnitteluryhmässä ovat mukana professori Hannu Salmi ja FT Harri Kiiskinen, FM Maiju Kannisto puolestaan työskentelee hankkeessa syksyllä 2018.

Lisäksi oppiaineessa on meneillään kaksi tilaustutkimushanketta. Tammi-kuusta 2017 alkaen on tehty Leino Group Oy:n 120-vuotishistoriaa (1898–2018). Tämä projekti päättyy syyskuussa 2018 ja teos julkaistaan myöhemmin syksyllä. Leino Group Oy:n 120-vuotishistorian kirjoittajana ja toimittajana työskentelee kulttuurihistorian projektitutkija, FM

Petri Lavonen. Toisena tilausprojektina on meneillään Elomatic Oy:n 50-vuotishistoria (1970–2020), jonka kirjoittavat Lavonen ja FT Silja Laine. Hanke käynnistyi huhtikuussa 2017 ja päättyy vuoden 2020 tammikuussa.

Edellisinä vuosina käynnistyneet hankkeet ovat myös jatkaneet toimintaansa. Hannu Salmen akatemia-professori-hanke *Viral Culture in Early Nineteenth-Century Europe* (2017–2021) tutkii tapoja, joilla kulttuurinen informaatio levisi 1800-luvun Euroopassa esimerkiksi lehdistön välityksellä. Salmi on mukana myös kansainvälisen Trans-Atlantic Platform for the Social Sciences and Humanities -organisaation *Digging into Data Challenge* -hankkeessa. Projekti *Oceanic Exchanges: Tracing Global Information Networks in Historical Newspaper Repositories, 1840–1914* puolestaan seuraa tiedon liikkeitä eri maanosien välillä. Salmi johtaa myös Suomen Akatemian Digitaaliset ihmistieteet -akatemiaohjelmassa (2016–2019) rahoitettua konsortiota *Computational History and Transformation of Public Discourse in Finland, 1640–1910* yhdessä Suomen kansalliskirjaston, Turun Yliopiston tietojenkäsittelylaitoksen ja Helsingin yliopiston humanistisen tiedekunnan kanssa.

Toinen akatemiaohjelmassa rahoitusta saanut hanke on professori Marjo Kaartisen johtama konsortio *Profiling Premodern Authors*, joka toteutetaan yhdessä Turun Yliopiston tietojenkäsittelylaitoksen kanssa. Hankkeessa selvitetään koneoppimisen avulla ratkaise-

mattomia kysymyksiä siitä, ketkä oikein olivat klassisten ja keskiaikaisten latinan-kielisten tekstien mysteereiksi jääneitä tekijöitä ja avataan uusia metodologisia mahdollisuuksia tarkastella vanhoja ja haastavia tekstimuotoja digitaalisten ihmistieteiden keinoin. Laskennallisilla menetelmillä on mahdollista tuoda uutta tietoa myös suurista klassikoista: tutkimusryhmä on tunnistanut uuden teoksen sekä Cicerolle että Augustinukselle.

Lisäksi Marjo Kaartinen johtaa Suomen Kulttuurirahaston myöntämää Argumenta-hanketta *Vihan pitkät jäljet*, joka ei poikkeuksellisesti fokusoidukaan varsinaisen tutkimuksen tekemiseen, vaan kriittiseen tieteelliseen keskusteluun ja sen tulosten tuomiseen erilaisten toimijoiden käyttöön. Hanke pohtii sitä, mikä menneiden aikojen konflikteissa ja vainoissa on ollut puheen ja tekojen suhde ja sitä, mitä tästä voitaisiin oppia. Hanke järjesti kaksi kaksipäiväistä työpajaa lukuvuonna 2017–2018 ja julkaisee tuloksensa syksyllä 2018.

Vuonna 2017 käynnistyi Pohjois-Amerikan tutkimuksen John Morton -keskuksen hanke *Imposing Security: Gendered Gun Politics of 'Campus Carry'*, jonka toimintaan Pekka Kolehmainen liittyy mukaan vuonna 2020. Oppiaineessa on lisäksi ollut suunnitteilla useampi tutkimusprojekti, kuten fasismin perintöä eurooppalaisessa populaarikulttuurissa analysoiva *Dark Heritage of War: The Memory of the Second World War and the Fascination of Fascism in Popular Culture*, joiden toivotaan käynnistävän lähiaikoina.

Uhrin identiteetti -työpaja Helsingissä 22.–23.3.2018

Saara Kilponen

Turun yliopiston Argumenta-hanke *Vihan pitkät jäljet* järjesti Helsingissä kaksipäiväisen työpajan, jossa pohdittiin uhrin asemaa ja määrittelyä nykypäivän kärjistävässä keskustelukulttuurissa. Lisäksi työpajassa keskusteltiin muun muassa uhriutumisen käytöstä argumentoinnissa sekä erilaisista vainon kokemuksista niin historiassa kuin nykypäivänä. Osallistuin työpajaan avustajana, ja opiskelijana on aina antoisaa päästä seuraamaan eri alojen tutkijoiden sekä muiden yhteiskunnallisten toimijoiden esityksiä sekä ryhmätyöskentelyä.

Torstain, työpajan ensimmäisen päivän, aloitti vähemmistöjen representaatioihin, identiteetteihin sekä valtarakenteisiin mediassa ja taiteessa

keskittyvä elokuvantekijä ja journalisti Carmen Baltzar otsikkonaan *White supremacy, victim rhetoric and the wider climate of public speech*. Esityksessään Baltzar vertasi yhteiskunnassa vallitsevaa vihapuhetta jäävuoreen ja painotti erityisesti pinnanalaisten virtausten tutkimuksen sekä tutkijoiden oman position tarkastelun ja sen esille tuomisen tärkeyttä. Baltzar toi esille erilaisia uhrin käsitteeseen liittyviä narratiiveja, joissa esimerkiksi muut kuin valkoiset kuvataan pääsääntöisesti kulttuuriensa uhreina ja valkoiset heidän pelastajinaan. Toisessa uhri-narratiivissa valkoiset uhriutuvat itse: monet valkoiset näkevät vihapuheen monesti sananvapauden käyttämisenä ja siten vihapuheeseen kohdistettu kritiikki näyttytyy näille henkilöille usein sensuurina ja heidän oikeuksiensa tallomisena.

© Liisa Lälü

Torstaina kuultiin myös historioitsija ja antiikintutkija, dosentti Maijastina Kahloksen, kielentutkija, tutkijatoritori Lotta Lehden sekä historioitsija, dosentti Oula Silvennoisen esitykset, joissa käsiteltiin marttyyriutta myöhäisantiikin uskonnollisissa ja poliittisissa kiistoissa, uhriuden retoriikkaa sosiaalisessa mediassa sekä populismin kieltä ja modernin fasismin mobilisaatiotekniikoita. Ryhmätyöskentelyssä esitysten lomassa käytiin vilkasta keskustelua muun muassa käsitteiden uhri, uhriutumisen ja uhriuttaminen määrittelystä sekä #metoo-kampanjan myötä samalla viikolla esille nousseesta Aku Louhimiehen liittyvästä kohusta.

Työpajan toisen päivän aloitti oikeushammaslääkäri, professori Helena Rannan keynote-luento otsikolla *Voiko ja pitääkö antaa anteeksi?* Luennossaan Ranta käsitteli anteeksiantoa ja sen haasteellisuutta oman työnsä pohjalta eri konfliktialueilla sekä sotarikosoikeuden tehtävissä. Hän pohti muun muassa sitä, voiko kidutuksen uhriksi joutunut

henkilö ylipäätänsä antaa kiduttajilleen anteeksi. Hän puntaroi myös anteeksiantannon ja poliittisen johdon anteeksipyyntöön suhdetta puhuessaan Perun alkuperäisväestön pakkosterilisaatioista 1990-luvun lopulla.

Luentoa seuranneessa keskustelussa tuotiin esille, että Saksassa tehdyn kyselytutkimuksen mukaan ainoastaan hyvin pieni osa saksalaisista identifioituu Saksan kansallissosialismin pahantekijöiden jälkeläisiksi ja siten suurin osa saksalaisista kokee olevansa kansallissosialismin uhreja. Toisen uhriuttaminen on vallankäyttöä. Tämä tuli useasti esille työpajan eri osioissa samoin kuin perjantain toisessa esityksessä, jossa osallistujat pääsivät pohtimaan käsitteisiin uhri, uhriutumisen ja uhriuttaminen yleisemmin liitettyä kieltä ja kuvastoa sanomalehti- ja aikakauslehtimateriaalien pohjalta. Kyseisen osuuden, joka käsitti kokeellisen ja osallistavan työpajan, ohjasi poliittiseen ja seksuaaliseen väkivaltaan, sukupuoleen sekä konfliktien ja

sotatraumojen tutkimukseen keskittyneen tutkija ja taiteilija Nena Močnik.

Uhriuttamisen kautta uhrille voidaan luoda ja antaa identiteetti, joka voi vallata ihmisen kokonaan. Tällöin uhrin on haastavaa nähdä itsensä aktiivisena toimijana, jonka koko olemusta ja toimintaa ei määrittele ainoastaan usein passiivisena pidetty uhri-identiteetti. Tämä voi pahimmillaan ylläpitää uhrin traumaa ja vaikeuttaa siitä toipumista. Työpajan päätti perjantai-iltapäivällä paneelikeskustelu, jossa koottiin työpajan keskeisiä tuloksia.

Kaksipäiväisen työpajan aikana tuli ilmi se, ettei uhriuteen liittyvät käsitteet sekä niiden hyödyntäminen argumentoinnissa ja vainon kokemuksissa ole yksiselitteisiä. Työpajan osallistujien aktiivisuus sekä esitykset

korostivat omalta osaltaan tarvetta yleiselle yhteiskunnalliselle keskustelulle sekä vastaavanlaisille monitieteellisille keskustelun avauksille, jotta pinnanalaisten rakenteiden näkyväksi tekeminen ei jäisi vihapuheelle ominaisten vaientamispöytäkirjojen alle.

Pidempi versio tekstistä on julkaistu aiemmin Vihan pitkät jäljet -hankkeen blogissa.

Kirjoittaja on Turun yliopiston kulttuurihistorian maisterivaiheen opiskelija, joka tutkii pro gradu -tutkielmassaan länsimaalaisuutta ja rasismia Australian alkuperäisväestön suojelukeskustelussa 1800-luvun puolivälissä.

© Liisa Lahu

Henkilökunnan palkinnot ja kunniamaininnat

Emma Saarinen

Akatemiaprofessori Hannu Salmi sai Suomen tiedeseuran myöntämän professori Theodor Homénin palkinnon ansioistaan “isänmaan historian” tutkimuksessa 27.4.2018. Palkinnon suuruus on 20 000 euroa ja se myönnetään vuosittain vuorotellen fysiikan ja isänmaan historian tutkijoille.

Tohtorikoulutettava, FM Rami Mähkä nimitettiin 1.1.2018 tieteellisen aikakauslehden *Lähikuvan* päätoimittajaksi. *Lähikuva* on audiovisuaaliseen kulttuuriin keskittyvä, neljästi vuodessa ilmestyvä tieteellinen refereejulkaisu, jonka kirjoittajina on muun muassa elokuva- ja tv-tutkimuksen, taidehistorian, musiikin, kirjallisuuden, teatterin, filosofian, sosiologian, historian, kult-

tuurihistorian, kulttuurintutkimuksen ja tiedotusopin tutkijoita.

Turun yliopiston historia-aineiden ainejärjestö Kritiikki ry nimesi yliopisto-opettaja, FL Sakari Ollitervon vuoden luennoitsijaksi 30.4.2018. Valinta perustui kaikkien historia-aineiden opiskelijoiden äänestykseen. Kyseessä on toinen kerta peräkkäin, kun Ollitervo on saanut kyseisen tunnustuksen.

XXV Litzen-luento

Meri Heinonen

Vuonna 1993 kulttuurihistoria aloitti vuosittaisten Litzen-luentojen järjestämisen oppiaineen ensimmäisen professorin, Veikko Litzenin 60-vuotispäivän kunniaksi. Vuoden 2017 Litzen-luennon piti 1.12. arkkipiispa Kari Mäkinen otsikolla *Sielun tawarasta Aku Ankkaan, suomalaisen sielunmaiseman kirjalliset muovaajat*.

Mäkinen on teologian tohtori ja tutkijana erikoistunut kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin kysymyksiin kirjallisuuden ja kirkkohistorian näkökulmasta. Nämä piirteet tulivat esiin myös Mäkisen luennoissa. Naturan luentosaliin IX kerääntynyt suuri kuulijajoukko sai kuunnella arkkipiispan viisaita ja punnittuja sanoa pääosin *Sielun tawarasta* eli niin sanotusta Vanhasta virsikirjasta, joka julkaistiin ensimmäisen kerran vuonna 1701, mutta joka oli käytössä lähes 200 vuoden ajan ja muokkasi suomalaisten sielunmaisemaa ennenakemättömällä tavalla.

Sielun tawara ei ollut ”vain” virsikirja, sillä se ilmestyi ”niiden cappalden canssa, jotca siihen tulevat”. Nämä kappaleet sisälsivät esimerkiksi kirkollisten toimitusten ja jumalanpalvelusten kaavat ja Lutherin Vähä katekismuksen sekä ikuisen kalenterin. Ihmisten maailmankuvan kannalta olennainen oli Ajan-Tieto, joka kertoi maailmanhistorian tapahtumista alkaen maailman luomisesta edeten kohti nykypäivää

opettaen myös oman maan ja valtakunnan vaiheista.

Näiden osin maallistenkin tekstien lisäksi *Sielun tawaraan* oli sisällytetty kirkkovuoden Raamatun teksti. Käytännössä suomalaiset tutustuivat Raamattuun itse lukemalla juuri vanhan virsikirjan avulla, sillä vielä 1700-luvulla kokonainen Raamattu oli ylellisyystuote. Sen sijaan virsikirja levisi huomattavan tehokkaasti. *Sielun tawarasta* otettiin kaikkiaan 150 painosta ja virsikirjoja on arveltu painetun jo 1700-luvun aikana 100 000-200 000.

Kuten arkkipiispa totesi, *Sielun tawaran* maailma oli vaivalloinen ja ankara maailma. Kato, nälkä ja sota koettelivat. Mutta samalla sen maailma oli selkeä: autoritaarinen, patriarkaalinen ja hierarkkinen. Kansan osana oli siinä olla kuuliainen ja tottelevainen. Silti, paradoksaalisesti, *Sielun tawara*

mursi tuota maailmaa. Se antoi tavallisille ihmisille mahdollisuuden lukea itse ja tulkita omatoimisesti Raamatun tekstejä. Se oli avaamassa tietä modernin murrokselle, jossa siirryttiin ankarasta yhteisöllisyydestä ja hierarkiasta yksilöiden maailmaan. Sielun tawaran kanssa tässä modernin murroksen eturintamassa olivat Suomessa monet herätysliikkeet, jotka korostivat henkilökohtaista kokemusta ja yksilöä.

Jotain historialle tyypillistä logiikkaa on kuitenkin siinä, että Sielun tawara säilyi tärkeänä ja oikeana virsikirjana juuri herätysliikkeissä. Samoissa liikkeissä säilyi myös pitkään ajatus kirjan pyhydestä. Kari Mäkisen kuvaus siitä, miten herännäisliikkeiden traditiossa lattialle pudonneelta kirjalta piti pyytää

anteeksi ja antaa sille suuta, oli koskettava. Jumalan sana ja pyhä teksti olivat läsnä kirjassa ja sanat, niin Raamatun kuin virsien, olivat kaikille yhteisiä ja tuttuja. Virsillä ei ollut merkittävää tekijää, vaan niiden tekstit kollektiivisena omaisuutena yhdistivät ihmisiä ympäri maata. Ne toivat Jumalan sanan kaikkien ulottuville.

© Maarit Leskelä-Kärki

Syksyn 2018 tapahtumia

Opiskelu

Opetus alkaa maanantaina 3.9.

Historian uusien opiskelijoiden orientaatioluento
ti 4.9. klo 14, Pha1

Uusien opiskelijoiden grillijuhlat
ti 4.9. klo 16, Sirkkala

Seminaarit ja luennot

Historiantutkimuksen etiikka
-iltapäiväseminaari
ti 28.8.

XXVI Litzen-luento
ti 30.11. klo 16

Luennoitsijana digitaalisen historian
professori Tim Hitchcock Sussexin
yliopistosta.

Muuta

Aboagora 2018: Burden/Skuld
22.–24.8.

Falling Walls Lab Turku 2018
pe 14.9.

Tutkijoiden yö
pe 28.9. klo 14–23
Mukana mm. *Vihan pitkät jäljet*
-hanke

Turun kirjamesut
5.–7.10.

Christianity and Politics -konferenssi,
<http://christianityconf.utu.fi>
22.–23.11.

Jatko-opiskelijoiden tutkimuspäivät
pe 14.9.
pe 12.10.
pe 16.11.
pe 14.12.

Kulttuurihistoria
Kaivokatu 12,
Historicum 3krs.
Sirkkalan kasarmi
20014

Toimisto: Erja Aarnio
+358 2 333 5232

<https://www.utu.fi/kulttuurihistoria/>
<https://kulttuurihistoria.wordpress.com/>
<https://twitter.com/kulthist/>
<https://www.facebook.com/Kulttuurihistoria-Turun-yliopisto-112339585489588/>